מקומות באגרות הראי"ה

ניו יורק

אמריקה

נכתבו בו 20 · נשלחו אליו 10 · הוא נזכר ב-7

igrot.shlomo-aviner.net

רקע

העיר הגדולה בארצות הברית. מרכז מסעו של הרב קוק לאמריקה בשנת תרפ"ד.

אגרות שנכתבו בניו יורק – עם ביאור

20 אגרות, לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד אדר שני תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

הרב קוק מוקף טרדות, 'יסורים של כבוד שיש בהם ביטול תורה'. השבוע ישלחו (תמיכה) לחודשיים; עדיין לא הכריע אם לקחת אחוזים מהתקציב למרכז עבור העבר. יש 'התעוררות רוחנית גדולה' בעד ענייניהם האידיאליים, ואינו יודע אם יצא מכך דבר מעשי.

עיקרי הדברים

- טרדות כבוד.
- משלוח תמיכה.
- התעוררות רוחנית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"ד אד"ש[2]. תרפ"ד[3]. נוייארק [המכתב נכתב בניו יורק, במסע לאמריקה לטובת הישיבות]

בני מחמדי ורעיתך כלתי היקרה [הרצי"ה ורעייתו] שליט"א[4]

תהל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו, כה לחי. ויחנינו צור ישעינו בחסדו לשוב בקרוב מקום מחמד לבבינו אה"ק[7] ועיקו"ת[8] ת"ו[9], ולמצא את כולכם יקירי לבינו ברב חיים ושלו'[10], באושר ונחת וכט"ס[11]. עודני מוקף טרדות והטרדות, מיסורים של כבוד [הקבלות פנים ואירועים לכבודו, שגזלו זמן מלימוד התורה] שיש בהם ביטול תו"ת[12], השי"ת[13] יחזקנו ויאמצנו להוציא מכל הסובב אותנו את התועלת הנרצה לבנין אה"ק ולפליטת תוה"ק[14] בכט"ס[15]. שבוע דנא חושבים לשלח בעד שני חדשים אי"ה[16], מסופקני אם אקח את התקציב האחוזים למרכזנו, [ככל הנראה חלקה של ישיבת "מרכז הרב" מן הכספים שנאספו במסע] בעד העבר, הדבר תלוי בשיקול הדעת, ועוד לא הכרעתי. התעוררות רוחנית גדולה בעד ענינינו האידיאליים נמצאת ב"ה פה. אם אוכל להוציא מזה ג"כ[17] דברים מעשים לא אוכל לדעת, ד' יחנינו ויחזקנו בעצה טובה, למען שמו. למע"ה[18], יקירי לבבי כתבו נא מכל הפרטים אשר עמכם, וחזקו ואמצו בכל טוב, היו שמחים ומאושרים ובטוחים בע"ה[19], בחסדי השי"ת גומר עלינו לטובה ברחמיו.

והנני מקצר מפני הטרדא וחותם בברכת הרגל שמחתו והכשרו וכט"ס, כנה"י[20] ונפש אביכם מצפה אשרכם כה"י[21], המקוה ומיחל לחסדי השי"ת לחדות בשמחה את פניכם בקודש, בשובנו ברב רחמיו לחיים ולשלו'[22] בישועתו הגדולה

שלכם אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. אד"ש - אדר שני
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. תהל"י - תהלה לא-ל יתברך

6. החוה"ש - החיים והשלום
7. אה"ק - ארץ הקודש
8. ועיקו"ת - ועיר קודשנו ותפארתנו
9. ת"ו - תבנה ותכונן
10. ושלו' - ושלום
11. וכט"ס - וכל טוב סלה
12. תו"ת - תורה ותפילה
13. השי"ת - השם יתברך
14. תוה"ק - תורתנו הקדושה
15. בכט"ס - בכל טוב סלה
16. אי"ה - אם ירצה השם
17. ג"כ - גם כן
18. למע"ה - למעלה
19. בע"ה - בעזרת השם
20. כנה"י - כנפשו היקרה
21. כה"י - כנפשו היפה
22. ולשלו' - ולשלום

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארל

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו אדר שני תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הוריו ובני המשפחה

העבודה קשה, אבל בכל אופן כבוד ארץ ישראל, ירושלים ולומדי התורה גדל בזכות בואם לניו יורק. הרב קוק מבקש לשמוע על בריאות אביו. ברכת פסח.

עיקרי הדברים

- עבודה קשה.
- כבוד ירושלים.
- ברכת פסח.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. כ"ו אד"ש[1], תרפ"ד[2] נוי יארק

הורי היקרים עט"ר[3] [המכתב נכתב בניו יורק, במסע לאמריקה לטובת הישיבות, אל הוריו בירושלים] וכל יקירינו שליט"א[4]

ב"ה[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו כולנו פה כה לחי, יחנינו השי"ת[7] ויצליחנו במעבדנו, ויזכנו לחדות בשמחה את פני כולכם חביבי לבבי ונפשי בשובנו לשלו'[8] ברב עז ושלו'[9]. נא לדר"ש[10] כל אהובינו, וידידינו, חבירינו לומדי המרכז [ישיבת "מרכז הרב"] בכלל ובפרט, וידידינו כולם כל דורשי שלומינו, באהבה רבה, קשה היא העבודה פה כעת, אבל נקוה שיהי'[11] הכל לטובה ולברכה. תה"ל[12] שבכל אופן שהוא כבוד ותהלה, לאה"ק[13] ולירושלים עיה"ק[14], ולהוגי תורה"ק[15] בכלל ובאה"ק[16] ובירושת"ו[17], הולך ומוסיף ע"י[18] בואינו ומעשנו פה בעיר התבל הגדולה והנפלאה, [ניו יורק] והמרובה באוכלסי אחינו כן ירבו. למעה"ש[19] באמו"ר[20] שליט"א, להודיעני בפרטיות משלומו הטוב וממצב בריאותו, השי"ת יחזקהו ויאמצהו לאוי"ט[21]. ונזכה לחדות את פניו ופני אמי מורתי היקרה תחי'[22] לאוי"ט ופני כל חביבינו היקרים בשמחה ובטוב לבב על אדמת הקודש.

והנני בזה חותם בברכת הרגל זמן חירותינו הבעל"ט[23] ולברכה, בשמחה וטוב לב תחגוהו בתקות ישועה, ואור גאולה וברכה נאמנה כנפשם היקרה ונפש בנם עבדם חותם ביראת הכבוד

אברהם יצחק ה"ק

1. אד"ש - אדר שני
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. עט"ר - עטרת ראשי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ב"ה - ברוך השם
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. השי"ת - השם יתברך
8. לשלו' - לשלום
9. ושלו' - ושלום

10. לדר"ש - לדורש שלום
11. שיהי' - שיהיה
12. תה"ל - תהלה לא-ל
13. לאה"ק - לארץ הקודש
14. עיה"ק - עיר הקודש
15. תורה"ק - תורה הקדושה
16. ובאה"ק - ובארץ הקודש
17. ובירושת"ו - ובירושלים תבנה ותכונן
18. ע"י - על ידי
19. למעה"ש - למען השם
20. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
21. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
22. תחי' - תחיה
23. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

הרב קוק שמח בידיעות על המרכז. הריווח מכל הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית, ו'הגבלת הנקודה של המרכז' בצורה אמיתית בלי הפלגה. אמריקה היא 'גלות כבדה... אלא שמעוטרת בזהובים'. לכלתו: תודה על מכתבה, והאם התחילו לאכול כראוי - 'כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמריקה'.

עיקרי הדברים

- פרסום רעיון הישיבה.
- גלות מעוטרת בזהובים.
- דאגה לאכילה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. ז' ניסן, תרפ"ד[1], נו"י[2],

בני מחמדי ויקירי, ובתי רעיתך היקרה, שליט"א[3]

שמחתם אותי חביבי לבי בדבריכם היקרים, אתה צב"י[4] בפרטיות ידיעותך, מעניני מרכזינו וחבירים החביבים כולם מחמדים, נא לברכם בשמי בפרטיות ובכלל, מאד חפצתי לכתב בארוכה להם, אבל מפריעים אותי מהמון הקרי' וזרמים שונים ובאי כחם, ועוד מניעות כאלה. מהריוח של כל הטלטולא הקשה, אני חושב פרסום רעיון ישיבה מרכזית, ["הישיבה המרכזית העולמית", ישיבת "מרכז הרב" בירושלים] והגבלת הנקודה של המרכז כמדתה, לא בהפלגה כי"א[5] בצורה אמתית, וזה תוכן די ללבות נבונים שלא אלמן ישראל מהם, [על פי ירמיהו נא, ה] גם בגלות הכבדה פה, שאמנם גלות כבדה היא, אלא שמעוטרת בזהובים, ויחוסי לעניני כספים ידוע לך, ומי"מ[6] נקוה שיהי'[7] גם תוכן מעשי בעה"י[8], מכל מפעלינו. מאד מאד אודך יקירתי חוה לאה, על דבריך הנעימים והיקרים, נא להוסיף לשמחני בדבריך ובתבונות כפיך.

אבל מה יש על דבר האכילה, [הרצי"ה נמנע אז מאכילת בשר; ראו (כרך ג', אגרת תתסח)] החזרתם בתשובה והחילותם לאכול, ולאכול כראוי, כראוי לצעירים שכמותכם שיחיו לאוי"ט[9], כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמעריקא.

שמחו וגילו בחג הקדוש הבעל"ט[10], ישמחנו השי"ת[11] בקרוב בכט"ס[12], ונזכה לחדות פניכם בשמחות וגיל לאוי"ט, כנפש אביכם מצפה אשרכם סלה.

אברהם יצחק ה"ק

ברכה מפורטת, להגר"ש[13] אליאשאו [המקובל הרב שלמה אלישיב, בעל "לשם שבו ואחלמה"] שליט"א ולחתנו הרב וכא"ל[14] שי'[15] לאוי"ט. לדר"ש[16] ידי"נ[17] ולבבנו הגרי"מ[18] חרל"פ[19] שליט"א והרב ר'[20] דוד כהן שליט"א והרב ר' יצחק לוי והרי"צ[21] אריאלי [הרב יצחק אריאלי, בעל "עינים למשפט", ממייסדי ישיבת "מרכז הרב"] שליט"א, ודי"ש[22] לאלתר שליט"א, ע"ד[23] ה"ר[24] איזשט שי' אי"ה[25] נכתב להבא בעה"י.

1. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
2. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
5. כ"א - כי אם
6. ומ"מ - ומכל מקום
7. שיהי' - שיהיה
8. בעה"י - בעזרת השם יתברך
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
11. השי"ת - השם יתברך
12. בכט"ס - בכל טוב סלה
13. להגר"ש - ל + הגר"ש: הגאון רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. וכא"ל - וכל אשר לו
15. שי' - שיחיה
16. לדר"ש - לדורש שלום
17. ידי"נ - ידיד נפשי
18. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
19. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
20. ר' - רבי
21. והריי"צ - והרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, צ (למשל: יעקב + צבי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
22. ודי"ש - ודרישת שלום
23. ע"ד - על דבר
24. ה"ר - הרב רבי
25. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י' ניסן תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הוריו

הרב קוק שמח בברכות לרגל יום הולדתו של אביו השמונים, ומודה למשתתפים בשמחה.

עיקרי הדברים

- ברכה ליום הולדת השמונים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י' ניסן, תרפ"ד[2] נו"י[3] [המכתב נכתב בניו יורק, במסע לאמריקה לטובת הישיבות]

הורי היקרים עט"ר[4] ופארי הודי שליט"א[5]

תהלי"ת[6] אשר זיכני ברב חסדו לקבל את ברכות הורי האהובים שליט"א מיום חדות לבנו, יום הולדת השמנים לאוי"ט[7]. אנא ד' האריך נא ימי חמודי לבבינו בשיבה טובה דשנים ורעננים יהיו, ונזכה כולנו יחד לראות בטוב ד' על עמו ונחלתו, בביאת גואל צדק בב"א[8]. ותודתי נתונה לכל חביבי לבבינו האהובים אשר שמחו בלב תמים ואהבה נאמנה ביום שמחתינו, נזכה כולנו לראות בשמחות וגיל של כל מחמדי לבבינו הקרובים והרחוקים, ישלם ד' פעלם, בשמחם את לבותינו הלחוצות מפני התרחקותינו, והשי"ת[9] ברחמיו יקרבינו בקרוב, בשמחה וטוב לב, ונזכה לחדות בשמחת לבב את פניכם הטהורים.

הנני מוכרח לקצר מפני הטרדא, מחכים אנשים עלי והשי"ת יחנינו בחסדו.

ויצליחנו בעבודתנו לטובת עם ד' תורתו וחבל נחלתו, והי'[10] זה שלו'[11] כנפשם היקרה ונפש בנכם חותם ביראת הכבוד וברכה נאמנה

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
4. עט"ר - עטרת ראשי
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. תהלי"ת - תהלה לא-ל יתברך
7. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
8. בב"א - במהרה בימינו אמן
9. והשי"ת - והשם יתברך
10. והי' - והיה
11. שלו' - שלום

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז ניסן תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הוריו ובני המשפחה

הרב קוק כותב בחטף, כי הגברת לוריא שמביאה את המכתב תספר. הרב קוק מקווה לתועלת מ'נדידתי בגולה'.

עיקרי הדברים

- מכתב קצר.
- תקווה לתועלת.

נוסח האגרת

ב"ה. כ"ז ניסן. פ"ד נו"י[1].

הורי היקרים, וכל מחמדי לבבי שליט"א[2]

ב"ה[3] על החוה"ש[4] אשר עמנו כה לחי. הטרדות מעכבות לפעמים את הכתיבה התדירה הראוי' להיות מתמדת מאתנו בריחוק מקום, וכעת שבאה הגברת לוריא המוכ"ז[5] תחי'[6] הנני מוקף מטרידים ואיני יכול לכתוב מכתב מסודר כאשר תספר לכם, בכ"ז[7] הנני חוטף וכותב מעט. אקוה בעה"י[8] שתהי'[9] תועלת מנדידתי בגולה, לעניני תוה"ק[10] בכלל ולעניני אה"ק[11] ועם ד' בכלל, בכל המובנים והיחושים. והשי"ת[12] יעזרנו ע"ד[13] כבוד שמו, וישיבנו ברחמיו בקרוב לשלו'[14] לנוה קדשנו לחדות את פניכם ברב עז ושלו/.

והי'[15] זה שלו'[16] וברכה כנה"ר[17] ונפש בנם עבדם אישך, ואביכם ודודכם ואהובכם הדושו"ט[18] כ"ה המצפה לתשועה קרובה

אברהם יצחק ה"ק

1. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
2. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
3. ב"ה - ברוך השם
4. החוה"ש - החיים והשלום
5. המוכ"ז - המוסר כתב זה
6. תחי' - תחיה
7. בכ"ז - בכל זאת
8. בעה"י - בעזרת השם יתברך
9. שתהי' - שתהיה
10. תוה"ק - תורתנו הקדושה
11. אה"ק - ארץ הקודש
12. והשי"ת - והשם יתברך
13. ע"ד - על דבר
14. לשלו' - לשלום

15. והי׳ – והיה
16. שלו׳ – שלום
17. כנה״ר – כנפשו הרמה
18. הדושו״ט – הדורש שלומו וטובו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' אייר תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

שמחה על שבנו הרצי"ה נבחר לומר דברי תורה לפני קהל: 'חזק ואמץ ופתח פיך', כי שלמותנו קשורה ב'רצון להופיע ולהשפיע ולנצח את יצר הענוה הפסולה'. הרב קוק חושש להדפיס דבריו בהלכה בלי ביקורת וביאור, כפי שראה בקונטרס 'זבח ראיה', שיש בו שגיאות רבות ודברים חסרי ביאור. 'אכלו ושתו ושמרו בריאותכם'.

עיקרי הדברים

- דרשת הרצי"ה.
- ענווה פסולה.
- זהירות בהדפסה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ה' אייר פ"ד נו"י[2] [המכתב נכתב בניו יורק, במסע לאמריקה לטובת הישיבות, אל הרצי"ה ורעייתו]

בני מחמדי יקירי שליט"א[3] ווציוזך כלתי כבתי יקירתי תחי' לאוי"ט[4]. תהל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו, הצמאתני יותר מדי בני חביבי, מטל דבריך הנעימים המשיבים את נפשי בארץ נודי, נא יקיר לי, אל תמנע את טובך ממני, והרגיע את רוחי הכמה לדבריך היקרים והחביבים. אין די באר שמחת נפשי, מבשורתך הטובה אשר הודעתני, כי נבחרת להגיד איזה אמרים בד"ת[7], לפני קהל אהובינו שליט"א,

המתקבצים בקבוץ חכמים ידידים ואהובים שליט"א. נא חביב לבי חזק ואמץ ופתח פיך ויאירו דבריך, כי הרבה מאד קשורה היא שלמותנו המוכרחת, בקביעות הרצון להופיע ולהשפיע ולנצח את יצר הענוה הפסולה. [ענווה מופרזת המונעת מאדם להשפיע את מה שבכוחו] הבא תמיד מתוך רפיון רוח, אשר לא כאלה חלק יעקב, [ירמיהו י, טז] אשר עז לו בד' אמת סלה. - מדוע לא תשלח אלי מהנדפס אצלך שם. מאד אני חושש להדפיס ולפרסם דברי, ביחוד בהלכה, בלא בקורת ברורה והשלמה ביאורית, כאשר ראיתי הנסיון, מהקוני זב"ר[8], שחוץ משגיאות הדפוס הרבות, בצורה ירודה כ"כ[9], ישנם דברים חסרי ביאור שהי'[10] ראוי להרחיבם ולבארם יפה יפה.

הנני חותם בכל חותמי ברכות, חזקו ואמצו מחמדי, אכלו ושתו ושמרו בריאותכם היקרה בשמחה וטוב לב, והשי"ת[11] יחנינו לחדות פני כולכם בחדות ד', ושמחת עמו ונחלתו, כנפשכם היקרה ונפש אביכם מצפה אשרכם סלה

הק' אברהם יצחק ה"ק

בני יקירי שליט"א הנני מליט את המכתבים פה, תראה לסדר בחכמתך את המסירה למי שנשתלחו, באופן הגון ורצוי בעה"י[12], הנ"ל[13]

1. ב"ה - ברוך השם

2. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
5. תהל"י - תהלה לא-ל יתברך
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. בד"ת - בדברי תורה
8. זב"ר - זבחי ראיה (ספרו של הרב)
9. כ"כ - כל כך
10. שהי' - שהיה
11. והשי"ת - והשם יתברך
12. בעה"י - בעזרת השם יתברך
13. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' אייר תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

דבריו הרהיבו את לבו בנדודיו. הרב קוק קיבל מכתב מבנו של הרב חרל"פ, שעדיין לא בא בגלל המרחק.

עיקרי הדברים

- חיזוק מהמכתב.
- מכתב מבנו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ה' אייר, תרפ"ד[2], נו"י[3].

שלו'[4] רב, מארץ מרחקים. למחמדי ואהובי חותם לבבי ופאר רוחי הגאון הצדיק, טהור עינים ובר לבב כקש"ת[5] מוהרי"מ[6] חרל"פ[7] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א[8],

וכא'; ל שלו' וברכת עולמים, מהר הקודש, אשר עינינו ולבנו שמה לעולמי עד מלאתי שמחה וגיל, בדברי קדשו אשר הופיעו לנגד עיני, והם הרהיבוני במקום נודי, ונפשי מלאה תקוה, כי אור ד' וקדושת חסדו על עמו ונחלתו, תנחנו במסילות ישרות. לרומם דגל קדושת אור תוה"ק[9], ומאור חיי נועם ד', על עם קרובו, לקשרם בידידות נעימת ארץ חמדה, ולהעלות רוחם לאהבת נחלת צבי משוש חיינו עדי עד. ושערים יפתחו בהופעת זריחת אורות פתחי גאולה וישועה לעם ד' זרע אוהביו, העמוסים מני רחם, להיות לו עם סגולה, לנצח נצחים, על אדמת הקודש סלה.

קבלתי מכתב מלא חבה וקשרי קודש מבנו הרב שליט"א, מפני ריחוק המקום מאד עדיין לא בא, נקוה בעה"י[10] להתראות בקרוב, והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[11] ואהבת עולם, בצפית ישועה, וחדות פנים בהר הקודש, בעז ד' וששון ישעו נצח, כנה"ר[12] ונפש ידי"ע[13] קשור באהנ"פ[14] סלה

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
4. שלו' - שלום
5. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
6. מוהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. תוה"ק - תורתנו הקדושה
10. בעה"י - בעזרת השם יתברך
11. באה"ר - באהבה רבה
12. כנה"ר - כנפשו הרמה
13. ידי"ע - ידידו עוז

14. באהנ"פ - באהבת נפש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ח סיון תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

גיסו של הרצי"ה בא לקליבלנד, ואולי יוכל לעזור לו. אילו יכול היה להתמסר לענייני הארץ בלבד היה יותר פרי. בסעודת כבוד השתתף ראש עיריית ניו יורק, שסירב לשבת בגילוי ראש, ישב בכיפת משי, וביקש לשמור אותה למזכרת - סימן לחשיבות הפוליטית של היהדות באמריקה.

עיקרי הדברים

- גיס הרצי"ה.
- פרי מוגבל.
- ראש העיר והכיפה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י"ח סיון, תרפ"ד[2], נו"י[3].

בני יקירי ומחמדי, ורעיתו היקרה כבת לי שליט"א[4] שלו'[5] וברכה באה"ר[6].

נשמחנו ב"ה בנועם דבריך היקרים, ונצטערתי על אשר חוה לאה תחי'[7] לא כתבה הפעם, בטח תשלים ותשלם את חובה בקרוב בעה"י[8]. יזכנו השי"ת[9] להשלים את פרטי הדברים בשיחות פא"פ[10] בעזה"י[11] כשיחנינו ברב רחמיו לשוב אל הקודש ולחדות בשמחה את פני כולכם, מחמדי ויקירי לבי. בא לקליוולאנד. גיסך וגיסתך שי'[12]. קבלתי ממנו מכתב והשבתיו, אולי יזדמן הדבר שאוכל לעשות לו טובה, יהי'[13] לי לשמחה ונחת רוח, כנראה שהוא אברך מצויין וישר. תודה רבה על כל דבריך וכל מעשיך והתעניינותך בעניני המרכז, ומחשבותינו ותקוותינו בע"ה[14] לימים הבעל"ט[15], אמנם אם הייתי יכול ליחד עבודתי לעניני אה"ק[16] הי'[17] יותר פרי, אבל אין דנין אפשר משא"א[18]. [אין דנים אפשר משאי אפשר (זבחים עט)] ואקוה שיהיו הדברים עושים פרי ברכה בעה"י, להצמיח ענפים להיטיב ולהשכיל, אחר אשר יזכינו השי"ת לשוב אל הקודש, ולחדש את העבודות בסדרים הגונים להגדיל תורה ולהאדירה. ולרומם קרנות עם ד' וארץ חמדתו, לעיני כל בית ישראל, וכל אפסי ארץ. תמול היינו במסיבת כבוד, שהי'[19] בה שר העיר נוייארק, [ראש עיריית ניו יורק, ג'ון היילן] אשר כבר קבל פנינו בבואינו, ובא עתה ע"פ[20] ההזמנה, וראוי לציין נמוסו שבשום אופן לא רצה לשבת בגילוי הראש במסיבתינו.

וכאשר אמרתי לו שאין זו מסוג חובה בעדו, אמר שבשום אופן לא יעשה נגד הנימוס, והזמינו בעדו כיפה של משי, שישב בה כל זמן שהותו. ואחר שנפרד אמר ברצינות שמבקש שיתנו לו את הכפה לזכרון הערב של הפגישה הנעימה לו. איני יודע כמה יש במהלך נפש כזה עומק אמת, אבל בכ"ז[21] ראוי הדבר לציין לפחות בתור הופעה, המראה את חשיבותה הפוליטית של היהדות פה, שבאופנים שונים אפשר לבא מזה תוכן של טובה לשאר ענינים כלליים רוחניים וחומריים העומדים על הפרק.

הנני חותם בכל חותמי ברכות באה"ר כנה"י[22] ונפש אביכם מצפה אשרכם וטובכם כה"י[23]

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שלו' - שלום
6. באה"ר - באהבה רבה
7. תחי' - תחיה
8. בעה"י - בעזרת השם יתברך
9. השי"ת - השם יתברך
10. פא"פ - פנים אל פנים
11. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
12. שי' - שיחיה
13. יהי' - יהיה
14. בע"ה - בעזרת השם
15. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
16. אה"ק - ארץ הקודש
17. הי' - היה
18. משא"א - משאי אפשר
19. שהי' - שהיה
20. ע"פ - על פי
21. בכ"ז - בכל זאת
22. כנה"י - כנפשו היקרה
23. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו תמוז תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** עורך עיתון פועלים

שמחה על העיתון ועל מאמריו: ההכרה שהטבת מצבו המוסרי והחומרי של הפועל תלויה בהגנה על הרכוש הרוחני המשותף - התורה והמצוות, שבו 'לא נכר שוע לפני דל' - ראויה ליישר כוח, בפרט בימי 'ההשכלה השטחית'.

עיקרי הדברים

- הפועל והתורה.
- שבח לעיתון.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ט"ו תמוז פ"ד. נו"י[2] שארי

יקירי. עורך עתון הפועלים הופעת עתונך שמחה את לבי. עומק הרגש של היושר המפעם באותם המאמרים אשר היו נגד עיני, הוא חזון ראוי שכל ישר לב בישראל ובאדם ישמח עליו. ההשתדלות להביא את היסוד העובד שבאחינו, לידי אותה ההכרה העמוקה והישרה, שמצב המוסרי והחמרי של העובד בישראל, הטבתו היא מותנה בהגנתו הנאמנה על הרכוש הרוחני המשותף שלנו, אשר בו לא נפר שוע לפני דל [איוב לד, יט] בעמנו, שהוא הרכוש הקדוש של התורה והמצוה והאמונה הטהורה מורשה קהלת יעקב. [דברים לג, ד] השתדלות זו להכריז את האמת הגדולה הזאת בימינו אלה. לימים שההשכלה השטחית היא משכרת את החיים ובכללם גם של ההמון העובד, היא ראויה לישר-כח גדול, מצד כל רוח נכונה בישראל. ומתוך מעמקי הנני אומר לך ד' עמך גבור החיל [שופטים ו, יב] בכבוד וברכה נאמנה, שלך איה"ק[3]

1. ב"ה - ברוך השם
2. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
3. איה"ק - אברהם יצחק הכהן קוק (חתימת הרב)

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ז תמוז תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

הקונטרסים מ'משפט כהן' נקיים יותר מ'זבח ראיה', אבל יש בהם שגיאות ודברים חסרי ביאור; ראוי לעכב את ההדפסה עד שישוב. בעניין אייזנשטאט - אם הם כבר בארץ ומחזיקים בדבר, אין להניחו, והרב קוק מוכן להתחייב כספית בכ-500 לירה; ואם הדבר רחוק - יש לדבר עם משפחת וואלק הבאה לארץ. הרב קוק מתעכב כדי לקבוע 'אופי קבוע' לשליחות. בנו של הרב חרל"פ ואשתו ביקרו אותו.

עיקרי הדברים

- עיכוב הדפסת 'משפט כהן'.
- אייזנשטאט או וואלק.
- עיכוב השיבה.
- ביקור בני חרל"פ.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], צום הרביעי, יהי'[2] מהרה לשוליש"ש[3]. פ"ד נו"י[4].

בני מחמדי ורעיתך היקרה שליט"א[5]

תהלי"ת[6] על החוה"ש[7] אשר עמנו, נתאחרתי הרבה באלו הימים מפני טרדות שונות, מלכתב בעצמי. וסמכתי על ישי"ר[8] שליט"א, שכותב בפרטיות ובקביעות, קבלתי את הקונט' ממשפט כהן, [ראו (כרך ד', אגרת אקכו)] אמנם לעומת הזי"ר[9] הם מנוקים, אבל בכ"ז[10] גם בהם נמצאות שגיאות, ומהן ג"כ[11] המביאות לידי טעות וחסרון הבנה בענין, ובכלל ישנן דברים רבים שצריכים להתמלא ולהתבאר, וכמו שהן לא הייתי מסכים להדפיסן, וכעת יהי' צורך למלא את הדברים בלוח ההשמטות, אי"ה[12], ע"כ[13] ראוי אולי לעכב את ההדפסה עד שיחנינו השי"ת[14] לשוב אל הקודש ונתישב בדבר בפרטיות. כתבתי לך איזה פעמים ע"ד[15] הענין עם איזנשטאט. ואם הדבר קרוב, דהיינו שהם כבר באי"י[16]. והם מחזיקים מצדם בזה, אין דעתי להניח את הדבר ובעה"י[17] אקוה שלא יהי' עיכוב ג"כ מצד התחיבות כספית, במדה בינונית, כת"ק לי"מ[18] בערך בעה"י[19], אבל אם הדבר רחוק מצדם, צריכים לחשוב ע"ד [הבנים] של סילווערסטון אל הר' מרדכי גימפל הכהן וואלק. שקבלתי דאפעשע מאחיו הרב בוואשינגטון שהם באים כעת לאי"י[20], ותראו לדבר עמם ולקרב את הענין בעה"י, והשי"ת[21] יופיע על עצותינו, וינחינו במעגלי צדק למען שמו.

ע"ד ההתעכבות פה בפרטיות קשה להגביל את זמן הנסיעה, קצת עיכובים ישנם עדיין מצד המטרה של מלאכותינו. שהננו זקוקים להעמיד לה איזה אופי קבוע, אי"ה, ויותר מזה ענינינו הירושלמים והאי"י[22], שיש תקוה שיעשה איזה דבר הגון נקוה לד' שהכל יהי' בכט"ס[23].

תמול ש"ק[24], והיום הי'[25] אצלי הרב ר"מ[26] חרל"פ[27] [בנו של הרב יעקב משה חרל"פ, ששימש ברבנות בניו יורק; ראו (כרך ד', אגרת ארמו)] שליט"א היום היתה גם רעיתו תחי'[28], תמסור ד"ש[29] לאהוב לבנו הגרי"מ[30] שליט"א

מהם, והנני חותם בברכת אה"ר[31] בצפיית ישועה וגאולה קרובה לרומם קרן עמנו ונחלתו ומבין המצרים אשרכם כנפש אביכם מצפה אשרכם כה"י[32]

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. יהי' - יהיה
3. לשול"ש - לששון ולשמחה
4. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. תהלי"ת - תהלה לא-ל יתברך
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. יש"ר - יישר (כח)
9. הז"ר - הזבחי ראיה
10. בכ"ז - בכל זאת
11. ג"כ - גם כן
12. אי"ה - אם ירצה השם
13. ע"כ - על כן
14. השי"ת - השם יתברך
15. ע"ד - על דבר
16. בא"י - בארץ ישראל
17. ובעה"י - ובעזרת השם יתברך
18. לי"מ - לירות מצריות
19. בעה"י - בעזרת השם יתברך
20. לא"י - לארץ ישראל
21. והשי"ת - והשם יתברך
22. והא"י - והארץ ישראל
23. בכט"ס - בכל טוב סלה
24. ש"ק - שבת קודש
25. הי' - היה
26. ר"מ - ראש מתיבתא
27. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
28. תחי' - תחיה
29. ד"ש - דרישת שלום
30. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
31. אה"ר - אהבה רבה
32. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב ראש חודש מנחם אב תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הרב א"מ, 'הקדוש לרבבות אלפי ישראל'

מזל טוב לנישואי צאצאיו. הרב קוק אינו מתערב בענייני החלוקה, אבל דיבר טובות על הישיבות בפולין ועל המתיבתא.

עיקרי הדברים

- מזל טוב.
- אינו מתערב בחלוקה.

נוסח האגרת עם ביאור

ה. ער"ח[1] מנ"א[2] פ"ד (נויארק)

לכ'[3] ידידי הרה"ג[4] הקדוש לרבבות אלפי ישראל מוהר"א[5] מרדכי [האדמו"ר מגור, רבי אברהם מרדכי אלתר, בעל "אמרי אמת"] שליט"א[6]. שלו'[7] וברכה ומז"ט[8] לכלולת צאצאיו היקרים,

יברכם ד' בכ"ט[9] ויראו מהם דורות זרים לשם ולתהלה ולתפארת בישראל. וע"ד[10] הישיבות, אני אינני מתערב בעניני החלוקה, אמנם דברתי טובות על הישיבות בפולין, וכמ"כ[11] ע"ד[12] המתיבתא, בטח קבלו המנהלים את דברי והם תומכים לפי היכולת.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[13]

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ער"ח - ערב ראש חודש
2. מנ"א - מנחם אב
3. לכ' - לכבוד
4. הרה"ג - הרב הגאון
5. מוהר"א - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. שלו' - שלום
8. ומז"ט - ומזל טוב
9. בכ"ט - בכל טוב
10. וע"ד - ועל דבר
11. וכמ"כ - וכמו כן
12. ע"ד - על דבר
13. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' אלול תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** המשורר ר' י"ח לעוויט

הערות על הצעותיו: אין להגיה 'תעלתנו' במקום 'תהלתנו' בברכת רפאנו, כי מקורה בירמיה יז יד. 'רוב ממזירין פקחין' - אולי 'קפחין', כלשון 'מקופחין והולכין'. בברכת 'בצלם דמות תבניתו' אין צורך לתקן; לפי הרמ"ק 'תבנית' נעלה מצלם ודמות. וביאור דברי הר"ן בשבועת שומרים.

עיקרי הדברים

- 'תהלתנו'.
- 'ממזירין פקחין'.
- 'תבניתו'.
- דברי הר"ן.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ה' אלול פ"ד פר-רכב"י[2] נוי יורק [ברכבת, ניו יורק; בזמן מסע הרבנים לאמריקה (תרפ"ד)]

ידידי היקר הרה"ח[3] הסופר והמשורר הנשגב מוהרי"ח[4] לעוויט שליט"א[5]. שלו'[6] וברכת השנים באה"ר[7]. אחדשה"ט[8]

יסלח נא על איחור תשובתי על מכתבו היקר, מפני טרדותי וחולשות הבריאות שעכבה אותי עד כה, והנה נשלח אלינו איזה חוברות ממה שנמצא עמנו פה ונקבלם ברצון ומאד אשמח על אשר אמצא בכת"ר[9], חבר ומודע להגיוני לבבי ושאיפתי, לתחיית עם ד' על אדמת קדשו בכל הדרת תפארתנו מאז. וע"ד[10] הערותיו, א. הגהתו בלשון ברכת רפואה, [ברכת "רפאנו" בתפילת שמונה עשרה: "כי תהלתנו אתה"] תעלתינו במקום תהלתינו רחוקה בעיני, כי הלא היא לקוחה מלשון הפסוק ירמי' י"ז י"ד, ["רפאני ה' וארפא... כי תהלתי אתה"] שכתובה כולה בלשון יחיד שהפכוהו חז"ל[11] בתפילה בלשון רבים. בטח לבי שאין כבודו רוצה לעסוק בהגהת המקרא כדרכי המחדשים חדושי רוח, ובפרט שראיה מן חתימה איננה בהכתוב. ב. הגהתו ע"ד[12] הירושלמי שלהי קדושין "רוב ממזירין פקחין", [ירושלמי קידושין ד, יא] שצ"ל[13] "קפחין", הנה הגיה כן בהגהות לירושלמי דפוס קראטשון, [דפוס קרוטושין של התלמוד הירושלמי] אלא שפי' בעלי חימה. ואם נסכים להגהה זו י"ל[14] שהם מתקפחים מן העולם, כלשון המשנה שם וקפחתי את פרנסתי, [קידושין פב] וכ"ה ביומא פ"ג ע"ב[15] איזה פעמים. וכדאמרי' התם ובספ"ג[16] ובבלי יבמות ע"ח, דממזר שאינו מפורסם לא חיי [יבמות עח: ממזר שאינו ידוע אינו חי] והן מקופחין והולכין, וקרוב לכל זה הוא לשון המשנה לקפח את בני, דרבי טרפון אהלות פט"ז[17] מ"א, הובאה שבת י"ז ע"א[18] וב"מ[19] פ"ה ע"א, שהי'[20] מקפח את בניו.

ועצם הענין א"צ[21] להגהה עפ"ד[22] חז"ל סנהדרין פ"ה ס"פ[23] בן סו"מ[24] משחרב ביהמ"ק[25] נטלה טעם וכו'[26] ונתנה לעוברי עבירה, וידוע שכח החיים בהתגברם, גם לכוחות הרוחניים ממנו תוצאות, ואל"ה[27] בזה. ג. להגיה בהברכה "תבונתו" [בברכת הנישואין: "אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו"] קשה

שאינו מתאים לצלם דמות, ונראה שהמסדרים מפרשים צלם שבכתוב הצלם החביב שבראו בו בריה חשובה, וא"כ[28] אין כאן כלל כינוי כלפי מעלה. ועפ"ז[29] אפשר לומר ג"כ[30] תבניתו, ואם נבוא להגיה כדי להתאים לדברי הר"מ[31] במו"נ[32] פ"ד מראשון [הרמב"ם, מורה נבוכים חלק א פרק ג] אולי יש להבין תמונתו, שהוא מקושר יותר אל צלם דמות, והפועל הזה מיוחס כלפי מעלה כמבואר בדברי הר"ם[33] שם, ומקרא מפורש ותמונת ד' יביט. [במדבר יב, ח] ושיטת הרמ"ק[34] ז"ל[35] בפרדס רמונים, [רבי משה קורדובירו בספרו "פרדס רימונים"] שתבנית היא מושג רוחני עוד יותר מצלם ודמות, ומביא ראי'[36] באמת מנוסח ברכה זו. של בצלם ודמות תבניתו דמשמע שהתבנית הוא יותר נעלה מצלם ודמות עד שהצלם ודמות נערך לו בתור דוגמא. ד. כונת דברי הר"ן[37] [רבנו ניסים] שעיקר שבועה נאמר בשומר חנם, [שמות כב, ו-יב: שומר חינם, שומר שכר] שהוא פרשה ראשונה, כתיב רק שבועת ד', ותשלומין כתיבא רק בטוען טענת גנב, דהוא כגנב כדאי' בב"ק[38] פ' מרובה, ונפיק מכלל שו"ח[39] שהרי ישלם שנים כתיב, ובשו"ש[40] שהיא פרשה שני' כתיב תשלומין בגופו בתור שומר שכר.

אפריון אמטי [אני נותן שבח (ארמית)] לכבודו על התעניינתו בשאיפותי וד' יצליחהו בכל דרכיו ויתברך בכט"ס[41] כנה"י[42] ונפש ידידו מוקירו באה"ר

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. רכב"י - פאר-רוקאוויי (Far Rockaway, ניו יורק)
3. הרה"ח - הרב החסיד
4. מוהרי"ח - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ח (למשל: יעקב + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. שלו' - שלום
7. באה"ר - באהבה רבה
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. בכת"ר - בכבוד תורתו
10. וע"ד - ועל דבר
11. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
12. ע"ד - על דבר
13. שצ"ל - שצריך לומר
14. י"ל - יש לומר
15. ע"ב - עמוד ב
16. ובספ"ג - ובסוף פרק ג
17. פט"ז - פרק ט"ז
18. ע"א - עמוד א
19. וב"מ - ובבא מציעא
20. שהי' - שהיה
21. א"צ - אין צריך
22. עפ"ד - על פי דברי
23. ס"פ - סוף פרק
24. סו"מ - סורר ומורה
25. ביהמ"ק - בית המקדש

26. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
27. ואל"ה - ואי לאו הכי
28. וא"כ - ואם כן
29. ועפ"ז - ועל פי זה
30. ג"כ - גם כן
31. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
32. במו"נ - במורה נבוכים
33. הר"ם - הרב רבי שם שמתחיל באות ם (כגון ם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
34. הרמ"ק - רבי משה קורדובירו
35. ז"ל - זכרונו לברכה
36. ראי' - ראיה
37. הר"ן - רבנו נסים
38. בב"ק - בבבא קמא
39. שו"ח - שומר חנם
40. ובשו"ש - ובשומר שכר
41. בכט"ס - בכל טוב סלה
42. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג אלול תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** ברכת השנה ליהודי ארצות הברית וקנדה

מהשמועות לא יכול היה להעריך את יהדות אמריקה, 'עד אשר באתי ונוכחתי', ומצא 'אור גדול של נשמה יהודית חיה'; הליקויים הם רק מצבים חיצוניים, ואהבת התורה והארץ ותקוות הגאולה חיות. ברכה לשנה של הכרת גדלות האומה ובניין הארץ.

עיקרי הדברים

- יהדות אמריקה - נשמה חיה.
- ליקויים חיצוניים.
- ברכת השנה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] י"ג אלול פ"ד פר רכבי [ברכבת] ממעמקי לבבי

הנני מביע את ברכתי לשנה הבע"ל[2] לכל אחינו בני ישראל יושבי ארצות הברית וקנדה באמיריקא. ימים רבים הגיתי אדות גלות החיל הזה [עובדיה א, כ] אשר נתפזר בקצוי ארץ, רחוק ממרכזי היהדות העתיקים. מהשמועות השונות ע"י[3] אורחים הבאים, ומהידיעות שעל ידי מכתבי העתים, לא יכולתי למצוא מעמד ברור להעריך על ידה את ערכה של היהדות האמריקנית, הציורים הם כל כך שונים זה מזה וכל כך סוביקטיבים עד שאי אפשר היה לי לדון על דבר המטבע הקבוע בצורתה [על דבר הדמות הקבועה] ("המטבע") של יהדות אמריקה] של כנסת ישראל אשר באמריקא, עד אשר באתי ונוכחתי, והנה מצאתי אור גדול של נשמה יהודית חיה וקיימת, ספון ואצור בתוך הלב הפנימי של אחינו אשר בארצות השונות באמריקא. מצאתי שרק המצבים החיצוניים גרמו לאותם הליקויים אשר עינינו רואות בתור כתמים בשמשה [ככתמים על השמש] של היהדות האמריקאית, אבל חי הוא לבן של ישראל, חיה היא אהבת התורה וכבודה, חיה היא אהבת ארצנו הקדושה ושאיפת בנינה, חיה היא התקוה לגאולה וישועה כללית לעם ד' על אדמת קדשו. ראוים הם אחינו היקרים להתברך ברכה עמוקה ונאמנה מפי כל אוהב ישראל וכל היודע את ההערכה האמתית של קדושת נשמתן.

והנני מברך את אחינו היקרים הללו בתוך כלל ישראל, יהי רצון שתהיה השנה הבאה לקראתינו לשלום, שנת ברכה של כבוד ותהילה לבית ישראל, שנת העלאת אור הקודש אשר בנשמתה של האומה הקדושה ע"י מה שתכיר בעצמה את גדלה וקדושתה ותדע לכונן את מערכות חייה על פי אור תורתה שהיא מקור חיים לכל הנברא בצלם, ותתאמץ בכל כח ועז לבנות את שממת ארצינו הקדושה ולהרבות בה חיי מחיה וכלכלה, חיי כבוד ואושר לכל בית ישראל, לרומם צמיחת קרן ישועה בקרוב ומהרה ישמע קול רנה וישועה באהלי יעקב, ומציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים. [ישעיהו ב, ג] כנפשכם היפה ונפש אחיכם מברך אתכם באהבה בכתיבה וחתימה טובה, א. י. הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם

2. הבע"ל - הבא עלינו
3. ע"י - על ידי

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארנ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו אלול תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** דוד תדהר, קצין משטרה בירושלים

תודה על ספרו 'חוטאים וחטאים בארץ ישראל', שעשה רושם טוב באמריקה. 'יהי רצון שנזכה... לספר כתוב צדיקים וצדקות בארץ ישראל'.

עיקרי הדברים

- תודה על הספר.
- צדיקים וצדקות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה. טו"ב אלול תרפ"ד[1] נויארק

ידידי הנכבד מר דוד תדהר קצין המשטרה [דוד תדהר, קצין במשטרת המנדט, ולימים מחבר "אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוניו"] בירושת"ו[2] תשואות חן לך על ספרך המחוכם "חוטאים וחטאים באי"י", יהי רצון שנזכה במהרה לספר כתוב "צדיקים וצדקות באי"י[3]. בכלל עשה ספרך רושם טוב מאד על חוג הקוראים עברית ומתעניינים בעניני א"י[4] באמעריקא, והנני מברכך שיהי'[5] חלקך עם צדיקים, ובספר חיים טובים תכתב ותחתם.

כברכת מכבדך ומוקירך

אברהם יצחק ה"ק

1. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
2. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
3. באי"י - בארץ ישראל
4. א"י - ארץ ישראל
5. שיהי' - שיהיה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ערב פסח תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הוריו ובני המשפחה

קשה לו לכתוב באריכות 'מטרדות הנפשיות של החג הקדוש וקבלתו פה בנכר'. ברכת החג.

עיקרי הדברים

- חג בנכר.
- ברכת פסח.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ער"פ[2] תרפ"ד[3], נו,.י [ערב פסח תרפ"ד, ניו יורק]

הורי היקרים, עט"ר[4] וכל מחמדי לבבי. כולם בכלל ובפרט שלו'[5] וברכה, להר הקודש לירושלים. ב"ה על החוה"ש[6] אשר עמנו פה כרגיל. מה מאד חשקה נפשנו לקבל מכם מכתב מפורט ליום חג המצות הקדוש ההולך ובא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה. יחנינו השי"ת[7] בחסדו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתינו לשלו'[8] שמחים יחד בבית קדשנו ותפארתנו, ולחדות פנים באהבה ושמחת לב, ברב שלו' באושר, ובריות גופא ונהורא מעליא.

קשה לי היום מטרדות הנפשיות של החג הקדוש וקבלתו פה בנכר, לכתב בארוכה לכל אחד ואחד בפרט, ותקבלו בטובכם הגדול את המועט כמרובה, ואת הכללות כפרטיות, והי'[9] זה שלו' וברכת עולמים, כנפשכם היקרה ונפש בנכם ואביכם, אחיכם ודודכם, ואוהבכם הנאמן המצפה לתשועה קרובה

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. ער"פ - ערב פסח
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. עט"ר - עטרת ראשי
5. שלו' - שלום
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. השי"ת - השם יתברך
8. לשלו' - לשלום
9. והי' - והיה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ל"ד לעומר תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה

ברכת שבועות. השבוע נסע לקליבלנד. הרב קוק מבקש שאביו ואמו יכתבו בעצמם. אינו יודע עדיין מתי ישוב.

עיקרי הדברים

- נסיעה לקליבלנד.
- בקשה למכתבים.
- מועד השיבה לא ידוע.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ל"ד לספירה, פ"ד נו"י[2]

הורי היקרים עט"ר[3], רעיתי הרבנית היקרה, בני מחמדי בנותי היקרות. אחי ואחיותי, וצאצאיהם היקרים. וכל אשר להם. כולם יתברכו בכט"ס[4]. כברכת שמחת יום מתן תורתינו לאורך ימים טובים. ב"ה על החוה"ש[5] אשר עמנו פה, יתן השי"ת[6] שנבשר ונתבשר תמיד אך טוב וחסד, ויראינו בישועתו בעניני הכלל והפרט. שבוע דנא עברה עלינו בנסיעה, לעיר קליוולאנד. [קליוולנד שבאוהיו, אחת מתחנות מסעו של הרב קוק בארצות הברית] מובן רבה הטרדא והעבודה. יתן השי"ת שיהי'[7] הכל לתועלת לבנין עם ד' ותוה"ק[8], וארץ חמדתינו ועיקו"ת[9] בכליל תפארתה בב"א[10]. מאד נשמחתי במכתבכם היקר, ואקוה שבמכתבים הבעל"ט[11] יבאו ג"כ[12] דברי כאמו"ר[13] שליט"א[14], ואולי ג"כ הי'[15] אמי מורתי היקרה תחי'[16] לאוי"ט[17]. וכולכם, כל מי שב"ה[18] יכול לכתב, תכתבו בפרטיות ובאריכות האפשרית, כי הלא זאת היא שמחתינו בשבתנו פה בגולה בהופיע לנו אורות מקודש, מעשי ידיכם בכתב ידכם החביב לנו, המחי' את לבותינו הכמהות. ומצפות לעת גאולה וישועה קרובה, לע"ע[19] קשה לי להגביל את הזמן שאנחנו חושבים בע"ה[20], להתחיל את נסיעתנו הביתה בעה"י[21] אחר יו"ט[22], אי"ה[23] כאשר הסתדר קצת העבודה המוכרחת נראה בע"ה ונודיע בפרטיות.

השי"ת יחנינו ויזכנו לחדות את פניכם בשמחה וטוב לבב כנה"ר[24] ונפש בנכם עבדכם חותם ביראת הכבוד, בעלך, אביכם, אחיכם ואוהבכם המצפה לתשועה וחותם בברכת יו"ט וכט"ס[25] באה"ר[26]

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
3. עט"ר - עטרת ראשי
4. בכט"ס - בכל טוב סלה
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. השי"ת - השם יתברך
7. שיהי' - שיהיה

8. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
9. ועיקו"ת - ועיר קודשנו ותפארתנו
10. בב"א - במהרה בימינו אמן
11. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
12. ג"כ - גם כן
13. כאאמו"ר - כאדוני אבי מורי ורבי
14. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
15. הי' - היה
16. תחי' - תחיה
17. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
18. שב"ה - שברוך השם
19. לע"ע - לעת עתה
20. בע"ה - בעזרת השם
21. בעה"י - בעזרת השם יתברך
22. יו"ט - יום טוב
23. אי"ה - אם ירצה השם
24. כנה"ר - כנפשו הרמה
25. וכט"ס - וכל טוב סלה
26. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארנד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' מרחשון תרפ"ה - ניו יורק **נמען:** הרב חיים הירשנזון, רב הובוקן

תודה על חידושיו למסכת הוריות. הרב קוק חולק על דבריו שאחרי החטא אין מצות תוכחה אלא לגדולי הדור: לפי הרמב"ם (הלכות דעות ו ז) עיקר התוכחה אחרי החטא, והיא לכל ישראל; וכך מתמרמר ה'יערות דבש'. הסוגיה בערכין טז ('תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה') נוגעת רק לאופן התוכחה.

עיקרי הדברים

- תודה על הספר.
- תוכחה - מצוה לכל ישראל.
- ערכין טז.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ז' מ"ח[2] פ"ה נו"י[3]

שלו'[4] וברכה לכ'[5] ידי"נ[6] הרב הגאון המובהק אוצר תורה ומדע ויראת ד' טהורה סוע"ה[7] מוהר"ר[8] חיים הירשענזאהן [הרב חיים הירשנזון, רבה של הובוקן שבניו ג'רזי] שליט"א[9],

האבד"ק[10] היבאקען ונונמון תי.והסביבה יצ"ו[11] אחדשה"ט[12] באה"ר[13], יקבל אדני הרב כתר"ה[14] שליט"א את תודתי על ספרו היקר חדושי הכת"ה[15] למס' הוריות. ואם טרידנא טובא בעמדי בעז"ה[16] בפרק הנסיעה לשוב לאה"ק[17] ברחמי שמים, מידי העיפותי עיני בו ראיתי אור גדול בכמה מקומות, ביחוד במסכתא זו העמומה לעוסקים בה מפני זרות הסגנון. תחזקנה ידיו ויגדיל תורה ויאדירה, ולחבת ד"ק[18] לא אמנע להעיר כמה שראיתי בדבריו סי'[19] מ"ב שכתב מר בפשיטות שאחרי החטא אין מצות תוכחה, כ"א[20] לגדולי הדור ולא לכ"א, לא כן למדו אותנו רבותינו, כד' הרמב"ם[21] ה' דעות פ"ו ה"ז[22], [רמב"ם הלכות דעות ו, ז] וכל המקורות השייכים לזה, כולם כאחד מורים דעיקר מצותה של תוכחה היא אחר החטא, והיא ככל מצוות התורה המסורה לכל ישראל. ובס' יערות דבש ראיתי זה זמן רב שמתמרמר על הטעות שטועים בע"ב, לומר שמצות תוכחה היא רק לגדולים ורבנים, ואין לו שום מקור לומר באופן אחר, זולת שהסוגיא דערכין ט"ז, [ערכין טז] תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה הי מינייהו עדיפא, משמע קצת כד' כ"ג[23], דאם היא ככל מצות התורה שחיובן על כל ישראל, איך יעלה על הדעת לפטור מצוה משום ענוה, אבל כבר עמנו לפרש סוגיא זו כל המעיינים הישרים, ומטו לה מדהתוס' שם, דנפ"מ[24] רק באיזה אופן תהי'[25] התוכחה ולא בבטול מצוה זו לגמרי משום אחד מישראל, והדברים צריכין תלמוד.

והנני בזה חותם בברכת אה"ר[26] כנה"ר[27] ונפש ידי"ע[28] דוש"ת[29] מלונ"ח[30].

אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם

2. מ"ח - מרחשון
3. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)
4. שלו' - שלום
5. לכ' - לכבוד
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
8. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. האבד"ק - האב בית דין קהילת
11. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
12. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
13. באה"ר - באהבה רבה
14. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
15. הכת"ה - הכבוד תורתו הרמה
16. בעז"ה - בעזרת השם
17. לאה"ק - לארץ הקודש
18. ד"ק - דברי קדשו
19. סי' - סימן
20. כ"א - כי אם
21. הרמב"ם - רבי משה בן מימון
22. ה"ז - הרי זה
23. כ"ג - כבוד גאונו
24. דנפ"מ - דנפקא מינה
25. תהי' - תהיה
26. אה"ר - אהבה רבה
27. כנה"ר - כנפשו הרמה
28. ידי"ע - ידידו עוז
29. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
30. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארנה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ח' מרחשון תרפ"ה - ניו יורק **נמען:** מר גדליה בובזלין

שמחה על כוונתו לתרגם את ספרו 'ימן המצר' לעברית ולאנגלית; עיקר מקומו בעברית, כי רוב ספרות ההשכלה והלאומיות המודרנית כתובה עברית, ו'רטיותיו' מכוונות נגדה. בתחילת הספר יש להוסיף דברים נגד הפסימיות: רב בכה על 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם', אבל השיבו 'כאכילת קשואין ודלועין' - נצח ישראל לא יכלה (מכות כד א).

עיקרי הדברים

- תרגום לעברית.
- נגד פסימיות.
- נצח ישראל.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ח' מ"ח[2] פ"ה נו"י[3]

ידידי היקר הרה"ח[4] סופר מהיר [מפלש] אמונה מר גדליה בובזלין [גדליה בובליק, עיתונאי ומראשי "המזרחי" בארצות הברית] שליט"א[5]

שלו'[6] וברכה בשמחה קראתי את מכתבו החביב אשר בו הודיעני שעומד הוא להעתיק את ספרו החביב "ימן המצר" [ספר שכתב בובליק ביידיש] ללשה"ק[7] ולאנגלית. הנה ע"ד[8] ההעתקה העברית, חשבתי בדעתי עוד טרם הודיעני מהחלטתו זאת, להעיר עליה את כבודו, כי עיקר מכונו של הספר ראוי ונכון להיות כתוב עברית, אע"פ[9] שגדולה היא מאד התועלת היוצאת מאתו בהיותו כתוב אידיש, אבל סוף כל סוף כל המהלכים של אלה התנועות החדשות שיסודן בהתעוררותה של ההשכלה והלאומיות המודרנית, שעם אורותיהן הכניסו לעולמינו מחשכים והמון רב של נביקת רוח ישראל, החלק היותר ניכר מהספרות המשפעת הזאת, הוא כתוב עברית, ולעומת המחלות הללו רטיותיו של "ימן המצר" הן מכוונות, ע"כ[10] הנני מאד מאשר חילו של כבודו על הפעולה הטובה והנכונה הזאת לתן לקורא עברית את הספר הנכבד הזה.

אמנם אין לי כל ספק שגם באנגלית יביא רב ברכה. והנה לא אמנע מלהעיר את כבודו, שבהתחלת הספר, שהדברים באו בצורה פיסימית ביחש לקיום כלל האומה, ראוי להוסיף דברים אחדים המסירים את הציורים הקודרים שמחשבה גדולה זו מציירת אותם באימה יתירה, וכבר מצינו שרב אמר מספינא מהאי קרא, ואכלה אתכם ארץ אויביכם (מכות כ"ד א') [ויקרא כו, לח; מכות כד] ואין ספק שאמר זה למראה ירידת היהדות שמצא בבבל כאשר בא שמה, עד דשמע להההיא אתתא בטטלפוש דאמרה לחבירתה רבעא דבשרא כמה חלבא בעי לבשולי ואמר בחרדה לא גמרי דבשר בחלב אסור (חולין ק"י א') [חולין קי] ומ"מ[11] מה השיבו ע"ו בגמרא מכות שם, ודילמא כאכילת קשואין ודלועין,

כלומר שגם אכילת ארץ האויב לא תוכל לכלות את נצח ישראל העומד לעד, עד אשר סוף סוף יקוים החזון ונצדק קודש.

והנני חותם בברכה נאמנה ובחזוק ידי כבודו בעבודתו הספרותית הראויה לתודה והוקרה רבה מכל ישרי לב ורוח בישראל, נאמנו באהבה.

אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב״ה - ברוך השם
2. מ״ח - מרחשון
3. נו״י - נוא יורק (ניו יורק)
4. הרה״ח - הרב החסיד
5. שליט״א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. שלו׳ - שלום
7. ללשה״ק - ללשון הקודש
8. ע״ד - על דבר
9. אע״פ - אף על פי
10. ע״כ - על כן
11. ומ״מ - ומכל מקום

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארנו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' מרחשון תרפ"ה - ניו יורק **נמען:** רבני ועדות קנדה

הרב קוק ממליץ על השד"ר הרב דב בער ברוידא, הנוסע עבור 'מושב זקנים וזקנות המאוחד' בירושלים, ומבקש לתמוך בו.

עיקרי הדברים

- המלצה על השד"ר.
- מושב הזקנים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] ט' מ"ח[2] פ"ה נ"י[3]

לכבוד אחינו היקרים אוהבי ציון ומקראיה ובראשם הרבנים הגאונים יושבי על מדין ונשיאי העדות אשר במדינת קנדה, שלו'[4] וברכה מקודש אחי היקרים. כאשר השד"ר[5] הנכבד הרב ר'[6] דובער ברוידא נ"י[7] נוסע הוא במלאכות הקודש בשביל המוסד הנשגב והנעלה אשר בתוככי ירושלם עי"ק[8] ת"ו[9] מקדש החמלה והרחמים מושב זקנים וזקנות המאוחד, [ראו (כרך ד', אגרת ארכ)] אשר אין די באר גודל נחיצותו ותועלתו הגדולה והברכה הרבה שהוא מביא לעולם הזקנה אשר בעיר הקדש, ע"כ[10] אבקשה נא מכם אחים חביבים שאו ידיכם קודש וחזקו ואמצו את ידי ציר אמונים הרב השד"ר הנ"ל[11], ומנדבת ידיכם יתכלכלו מאות הזקנים המוצאים חסות בבית הגדול הזה בימי שיבה וזקנה והי'[12] זה שלום וברכה ממקור הברכות כנה"ר[13] ונפש אחיכם מברככם באהבה.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. נ"י - נוא יורק (ניו יורק)
4. שלו' - שלום
5. השד"ר - השד"ר - שלוחא דרבנן (שליח לאסוף כספים)
6. ר' - רבי
7. נ"י - נרו יאיר
8. עי"ק - עיר הקודש
9. ת"ו - תבנה ותכונן
10. ע"כ - על כן
11. הנ"ל - הנזכר לעיל
12. והי' - והיה
13. כנה"ר - כנפשו הרמה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארנז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' מרחשון תרפ"ה - ניו יורק **נמען:** מר יעקב גינצבורג, פילדלפיה

ברכה לרב דב אריה הכהן לוינטל לרגל יום הולדתו השישים, ושבח לגאונותו ולמפעליו, גם בארץ. בגלל הנסיעה הקרובה הרב קוק מקצר; הרב לוינטל לקח חלק גדול בעבודת ה'ריליף'.

עיקרי הדברים

- ברכה לרב לוינטל בן שישים.
- חלקו בעבודה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. ט' מ"ח[2] פ"ה נוירק

אדון חביב ומאד נעלה מר יעקב גינצבורג נ"י[3] שלום וברכה מר גינצבורג יקירי.

בשמחת לב קראתי את מכתבו הנכבד, אשר ממנו נודע לי כי השכילו בני עדתו הנכבדה קהלת פיהלדלפיה להראות יקר וגדולה, וכבודה של תורה לאיש אשר לו יאתה, הוא רבם הגדול פאר הזמן מו"ה[4] דוב אריי הכהן לעוועניטאהל [הרב דב אריה לוינטל, רבה של פילדלפיה; ראו (כרך ד', אגרת אקעד)] שליט"א[5] הגאבד"ק[6] יצ"ו לשמחת מלאת לו ששים לזקנה, עוד יניב בשיבה טובה דשן ורענן יהי'[7] להוסיף עוד המון רב מפעלים כבירים לתורה ולתעודה לחזוק הדת והיהדות הנאמנה, בעיר ובמדינה וגם בארצנו הקדושה אשר גם שמה מוטות כנפי מפעליו לטובה ולברכה מגיעים, והנה לפי כבודו של האדם הגדול והאיש המרומם והחביב הזה, ראוי היה להאריך במאמר גדול לפרש קצת מתפארת גדולתו בגאונה של תורה ופארה של חכמה והדרה של יושר לבב ועדינות נפש אצילה וכבודה וחקר כבודו של רב גאון נעלה ומצוין בפארו שכמותו ירבו בישראל הלא הוא כבוד ותהילה לתורה וליראה ולכל קודש בישראל.

אבל צר לי, כי כעת הנני מוקף המוני טרדות, בעמדי בעזה"י[8] בפרק הנסיעה לשוב אל הקדש ברחמי שמים וחסדיו אחר העבודה אשר עבדנו, מלאכות סגל חבורתינו הקדושה [משלחת הרבנים לארצות הברית לגיוס כספים למוסדות התורה; ראו (כרך ד', אגרת ארמו)] לחיזוק מוסדי תוה"ק[9] באי"י[10] ובגולה, כאשר ידע כבודו נאמנה, וכאשר לקח חבל גדול בהוצאת פרי עבודתינו כבוד חביבינו הגאון האב"ד[11] שליט"א, אשר לשמו הטוב הנני רושם שורותי אלה. על כן מוכרחני שיהיו הפעם דברי מעטים אשר אקוה שיהיו לרצון לכל מוקירי תורה ומעריצי הגאון המכובד שליט"א. ואני תפילה ימים ושנים רבים שנות טובה וברכה יוסיף מחיה חיים לכבוד הרב ועדתו הכבודה, ובכבוד ירומם קרנם ונזכה לראות מהרה, כולנו יחדיו וכל ישראל חבירים, מלך ביופיו וארמון על משפטו בנוי כמו רמים בהר מרום הרים וכהני צדק שם יעלו עולה וכליל, בהדרת קודש לתפארת כימי עולם וכשנים קדמוניות. כנפשו היקרה ונפש המדבר לכבוד התורה והיראה הטהורה ולכבוד הכהן הגדול ובעל בעמיו הגאון האב"ד שליט"א ומשפחתו היקרה וכל המסתופפים בצל חכמתו תורתו ויראתו הטהורה. שלו' עד העולם.[12]

ברכת אחים נאמנה

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. נ"י - נרו יאיר
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
7. יהי' - יהיה
8. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
9. תוה"ק - תורתנו הקדושה
10. באי"י - בארץ ישראל
11. האב"ד - האב בית דין
12. שלו' - שלום

אגרות אל אנשים ומוסדות בניו יורק – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקיב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד אדר ראשון תרע"ג - יפו **נמען:** הרב משה זבולון מרגליות (רמ"ז), ניו יורק

הרב קוק שולח קבלות ממוסדות ירושלים על כספים שהעביר. בהערה: ישיבת 'תורת חיים' זקוקה לחיזוק רב כדי שלא תיהרס. יש לזכור גם את 'עץ חיים', את בית החולים הכללי ואת 'שערי תורה' ביפו עם בית התבשיל ובית המלאכה.

עיקרי הדברים

- קבלות מהמוסדות.
- חיזוק 'תורת חיים'.
- 'שערי תורה' ביפו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ד אד"ר[4] תרע"ג[5]

כ'[6] הרב הגאון המפורסם אוצר תו"י[7] רב פעלים מו"ה[8] משה זבולון מרגליות [הרב משה זבולון מרגליות (הרמ"ז), מגדולי הרבנים בניו יורק] שליט"א[9].

שלו'[10] וברכה באה"ר[11],

יקבל הדר"ג[12] בזה את הקבלות מהמוסדות של ירושלים עה"ק ת"ו, מהנשלח אלי מיד כתר"ה[13]. והשי"ת[14] ישלם להם כפעלם הטוב בזכרם מרחוק את עיר קדשנו ומוסדותי', ויזכו לראות בטוב ד' בארץ חיים, בבנין עיר על תילה, ואפריון על מכונו, ומלך ביפיו.

והי'[15] זה שלו' וברכה כנה"ר[16] ונפש ידי"ע[17] דוש"ת[18] מקודש באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

בכלל צריכה ישיבת "תורת חיים" אימוץ מרובה, [ראו (כרך ב', אגרת תצה)] שלא תהרס ח"ו[19] מתגרת יד המשברים שחלו עליה. אבל צריך לזכור ג"כ[20] את ישיבת "עץ חיים" והת"ת[21] דתשב"ר[22] שלה, ויתר המוסדים הכלליים, כמו הבקו"ח[23] הכללי, וכיו"ב[24]. וראוי מאד לשים לב לתמוך בידי המוסד הנכבד "שערי תורה", אשר פעה"ק[25] יפו ת"ו, עם סניפיו הנכבדים, בית-התבשיל, ובית-המלאכה, שהוא יסוד הגון ונכבד בישוב אה"ק[26], ע"פ[27] השפעת שלמי אמונים יצ"ו[28].

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
6. כ' - כבוד
7. תו"י - תורה ויראה

8. מו"ה – מורנו הרב
9. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. שלו' – שלום
11. באה"ר – באהבה רבה
12. הדר"ג – הדרת גאונו
13. כתר"ה – כבוד תורתו רום הדרתו
14. והשי"ת – והשם יתברך
15. והי' – והיה
16. כנה"ר – כנפשו הרמה
17. ידי"ע – ידידו עוז
18. דוש"ת – דורש שלומו ותורתו
19. ח"ו – חס ושלום
20. ג"כ – גם כן
21. והת"ת – והתלמוד תורה
22. דתשב"ר – דתינוקות של בית רבן
23. הבקו"ח – הביקור חולים (בית החולים)
24. וכיו"ב – וכיוצא בזה
25. פעה"ק – פה עיר הקודש
26. אה"ק – ארץ הקודש
27. ע"פ – על פי
28. יצ"ו – ישמרה צורה ויחייה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקטו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה אדר ראשון תרע"ג - יפו **נמען:** הרב משה זבולון מרגליות, ניו יורק, ורבני ונדיבי אמריקה

קריאה נרגשת לרגל משבר החלוקה בירושלים: 'מחשבה עדינה' של תיקון, שלא כוונה לזמן ולמקום, עלולה להפוך לתקלה. הישוב הישן והחדש קשורים קשר אורגני של נשמה וגוף. הישוב הישן בקדושתו משפיע אור על כל הישוב, ובכללו על החדש. הרב קוק מבקש לא לשנות את סדרי הצדקה הקדומים שייסדו גאוני יעקב ולא לחלל את הקודש גם בשם תיקון.

עיקרי הדברים

- משבר בתיקון החלוקה.
- הישן והחדש - נשמה וגוף.
- ערך הישוב הישן.
- אין לשנות את מוסדות הקודש.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ה אד"ר[4] תרע"ג[5]

מארץ חיים, יתן מחיה חיים, עושר וכבוד, אושר וחיים, לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם, בתורתו ויראת ד' חתולתו דגול במעשים טובים ומוכתר בנימוסין, מו"ה[6] משה זבולון מרגליות [הרב משה זבולון מרגליות (הרמ"ז), מגדולי הרבנים בניו יורק] שליט"א[7], רב בעי"ת[8] נוייארק ויו"ר[9] בועד צדקות א"י[10] בקה"ק[11] הנ"ל[12] יצ"ו[13].

אחדשה"ט[14] באה"ר[15] ויקרא סגי,

אנכי העני, הרובץ בין המשפטים, בארצנו הקדושה, הנצב על התחום שהישובים הקדושים הישן והחדש מתאחדים על ידו ומתנגשים בו, הנני מוצא לי לחובה לבא בדברי אלה, אל הדר"ג[16], ולכבוד כל הרבנים הגאונים חביריו וכל נדיבי לב יראי ד' וחושבי שמו, אשר יזכרו מרחוק את ד' וירושלים תעלה על לבבם, וגם לרבות לכל אחינו היקרים, אנשי העולם והמעשה, החושבים טוב על ציון ועל מקראיה, מכל צד ופינה שבלבו הטוב של כל אחד ואחד, לפום דרגיה.

הננו עומדים כולנו כעת לפני שעה קשה מאד. עיר הקודש והמחוזות, הישוב הישן והחדש גם יחד, וכבודו והדר אצילותו, עומדים כעת לקראת משבר קשה מאד, [ככל הנראה תכנית של עסקנים באמריקה לשנות את סדרי חלוקת כספי הצדקה למוסדות הישוב הישן בירושלים] שקשיו גדול מאד, בהיותו יוצא מתוך מחשבה עדינה ונאצלת, אשר לאסונינו לא כיונה את הערכים ההגונים, ולא את הזמן והמקום, והיא עלולה להתהפך חלילה לרועץ לחרפה ולתקלה, במקום אשר קותה לאמץ, לכבד ולתקן. והמשבר הזה, הכולל בתוכו אסונים רוחניים וגשמיים יחד, לא רק על הישוב הכללי הארצי-ישראלי הוא מתפשט, אלא הולך הוא וסוער על הכלל כולו.

אבאר מעט את דברי, אשר לבארם כליל לא אעצר כה, מפני המון רגשותי, המתגרים בקרבי, לנוכח החזיון המעציב והמחריד אשר לפנינו היום

כמדומה אני שרבים הם אנשי דעה ולב, ביחוד בין השרידים אשר ד' קורא, אשר נשמת ד' מאור ישראל ותורתו תחיה אותם כל היום, היודעים מה היא ארץ ישראל לנו, ומה הוא הערך והתפקיד של הישוב הקדוש והחביב שבהר קודש, לכל הגוי כולו כמה אומץ רוחני, כמה אור אמונה, וחיי קודש ותקוה, הוא משפיע בחום קדשו על הכלל כולו, ארץ חמדה וכל מקראיה גם כשהם שוממים הם בקדושתן. ביחוד אין ביד כל אדם לשער כמה גדול הוא המסעד של אור האמונה התורה והיהדות, וקשר האומה כולה בחייה הרוחניים, המקושרים בכמה קשרים לחייה המעשיים, גם בימי ירידה ודלדול רוחניים וחמריים, כימינו, שכנסת ישראל כולה מקבלת היא מזיו ארץ ישראל, משד תנחומיה וזיו כבודה ותקותיה, שכל אלה הנם הולכים ונעשים במסבות המתהלכות מקורא הדורות מראש ב"ה, הנותן זמן לכל חפץ, אשר שלח דברו, להרחיב את חוגי הישוב הקדוש בכלל, ולהרגיל את רגל ישראל על אדמת קדשו, ולהרבות התעוררות של קישור לבבות למקום בית חיינו, ע"י[17] החיים המתרבים, שהולכים ומתגדלים בחסדי ד', אל למושעות ב"ה. החודר בעין פקוחה יוכל גם מרחוק לראות, ואנו העומדים ת"ל[18] במקום האורה, בתחום הרת עולם של מעשי ד.

ההולכים ומתהוים בהר קודש אלקינו ב"ה, הננו יכולים ביתר בטחה ובירור להודיע לכל אחינו הקרובים והרחוקים, בכל השדרות והמפלגות, איך החיים היחושיים של שני הישובים הללו בקודש, הישן והחדש, מקושרים הם זה בזה, קשירה חיה אורגנית, כקשר של נשמה וגויה, ודוקא שניהם יחד, במילואם והודם, הם הם שבוראים את סוללת החיים, את אוצר הכח המריק עז ותעצומות לעם, להאיר מתוך מאפליה.

הישוב הישן בהוד קדושתו ואצילות הדרת שיבתו, בעומק קשר פליאות אמונת אומן וחיי נשמות פנימיים הגנוזים בו, משפיע הוא המון קרני הוד וקשרי לב ונשמה, לכללות הישוב הקדוש, המהנה באורו את הישוב החדש וכל אגפיו, הכולל בהקיפו הרוחני את כל הדגלים השונים, בהופיע עליהם בסתרי סתרים, מחבת הקודש, וידידת נחלת עולמים, שרק בקודש קדשים תמצא את עזה וחסנה, אשר עם זה עומד הישוב החדש, בטל ילדותו, ובהתעוררות חיי נעורים שלו, להרנין לב, ולחזק ידים, שהן כבר נשואות קודש. ומשילוב קודש זה לב ישראל יונק, וחפץ ד' הולך וצולח, ודגל ישראל מתנוסס בהדרו, להאיר אופל שה פזורה והישוב הישן הזה, אשר עשה לנו חיל גדול ונפלא, אשר העמיד מוסדות רבים וגדולים, לתורה ולאמונה, לחסד ולצדקה, לחמלה ולרחמים, בהיותו נכון על הבסיס הראוי לו, על בסיס הקדושה, והדרת שיבת אמונים, חן קודש לו, ויפעת טהרה ואצילות נשמה, המעוררים בכחם לאלקים נפשות ממרחקים, לדרוש את ארץ ד', ואת ישראל עמו. ודרישת קודש זו מחיה היא את דרישת ציון לכל חלקיה, עורק דם חיים של קדשי ד' הוא הנותן חיים בחשאי ברז צניעות חבתו, לו ולכל אגפיו, בכל מלא רוחב ארצנו הקדושה, ומעודד ומקשר מחזק ומחיה ברוחניותו, את כללות הישוב החדש, וכל סניפיו ההולכים ומתפתחים.

ואני הנני היודע ועד, מאזין ומקשיב אני תמיד לקול אלה הצינורות, שהמים העליונים והמים התחתונים של תחיית גוי קדוש על חבל נחלתו, איך תהומא אמר לחבריה אבע מימך, [תענית כה: התהום העליונה אומרת לתחתונה "הנבע מימיך"] למענך ולמעני. ומזה אני יודע להזהר ולהזהיר בע"ה[19] בקול גדול ואדיר: השמרו נא מגעת בעורק חיי הקודש, השמרו מלקלקל, מלהמעיט, מלשנות את ערך הקודש והדרת הקדשים של ראשית מקור חיי הישוב המקודש לכל כללותו, השמרו מלשנות בידים מלאכותיות את תכונות שבילי חיים מלאים סוד שיח קדוש עליון, למען חיי הישוב בכללו, ולמען שטפי האורה הרוחניים הרבים של נשמת ישראל האחוזים בהם.

מוסדי הישוב הישן, וראש וראשון לכולם בעיר עז לנו בקרית-משושנו, ועיר קדשנו ותפארתנו עדי עד ירושלים עיר הקודש תובב"א[20], הם חיים על יסוד התוכן והמסורת של קדושת הדרת שלמי אמונים, משפיעים הם רב טוב יותר ממה שהם מקבלים, חיי לבבות מחיים הם בקבלתם, שהיא מעולפת ספירי קודש. כל פרוטה ופרוטה הניתנת, יש עמה רציפת אהבה ורחשי קודש, אמונה ותמימות, היקרים מכל אלפי זהב כסף, מכל העולם הטכני והמסחרי כולו. ומקדשי אל אלה, בעיר ואם בישראל, [שמואל ב כ, יט] בכל הגודל ובכל המילוי של אמרת קודש זו, הם נתונים בעקרם, בירושלים, בעיר זו שאינה צריכה תוארים לפאר הדר קדשה, בעיר שהיא עצמה כה שם קדוש לה, בעיר ד' שמה. [על פי יחזקאל מח, לה] אל תגעו בידים עסקניות אומניות ומסחריות בזרם אור חיים זה, באוצר קודש מקדשי צור ישראל, חוסו נא על החיים הטמירים העליונים, הגדולים ויקרים, עשירים ונכבדים, מכל עושר ומכל חיים, מכל שכלול שיוכל לב בשר גם להעלות על לב. צדיקים יסודי עולם, אנשי קודש ואדירי אמונים, הרואים באמונתם יסדו יסוד קודש, אל נא תערבו לב לחללו גם בתיקון, של ראות עיני חולין, שיכולות רק למשש בצהרים, [על פי דברים כח, כט] ולא לראות פאר נגוהות גנוזות באוצר חיים.

כל החרפה והבוז, אשר מכל עברים ישטפו על מכון מקדש וקודש, ממנו והלאה הוא, באברת חסדו ישא את נושאיו, ויחון חיים וחסד בשפעת גדלו וקדשו, גם למכעיסיו ובוזיו מקוצר רוח וסמיות עינים.

אחלי רבותי החביבים מחמדי רוחי ונפשי, שרידי עם קודש, שרוח ד' ברגשי אמונים ונעימות ידידות משכני עליון תעודדם, תשגבם ותנחמם, אל תתנו לשנות את סדרי צדקת ד, במוסדי הקודש העתיקים, הוסיפו אומץ בכל אשר תשיג ידכם, בשמירת היסוד, אשר מאז עשוהו ויכוננוהו רוזני קודש, גאוני יעקב, קדושי עליון, ובזה יהיה שמכם הטוב לברכת עולמים, לכבוד ולתפארת לעד, ולזכרון נצח בהיכל ד', בהופיע פתאום בהיכלו [על פי מלאכי ג, א] מלך ביפיו, בשנת שילומים לריב ציון, [ישעיהו לד, ח] ובאור יקרות לכל מכבדיה, המתעטרים בידידות חבת קדשה מעולם ועד עולם. כנה"י[21] ונפש דורש אשרם והדרת כבודם מקודש, המצפה לתשועה ואור גאולה על ציון ועל מקראיה, ועל כל המחזיקים בשוליה, בהבקע למו אור שחריה ב"ב[22].

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש

3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בעי"ת - בעיר תהילה
9. ויו"ר - ויושב ראש
10. א"י - ארץ ישראל
11. בקה"ק - בקהילה קדושה
12. הנ"ל - הנזכר לעיל
13. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
14. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
15. באה"ר - באהבה רבה
16. הדר"ג - הדרת גאונו
17. ע"י - על ידי
18. ת"ל - תודה לא-ל
19. בע"ה - בעזרת השם
20. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
21. כנה"י - כנפשו היקרה
22. ב"ב - בני ביתו

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקטז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה אדר ראשון תרע"ג - יפו **נמען:** הרב שלום אלחנן הלוי יפה, ניו יורק

הרב קוק מסכים לתת הסכמה לשו"ת 'שאילת שלום'. הרב קוק מנחם על פטירת אמו של הרב יפה, שנקברה הרחק מקבר בעלה, ומשווה לקבורת רחל אמנו בנפרד מיעקב - 'הכול לטובה'. עוד: הרב יוסף אליהו יעמוד בראש ההנהגה הרוחנית של 'תורת חיים', ולענייני הכספים ימונה גביר ירא שמים.

עיקרי הדברים

- הסכמה ל'שאילת שלום'.
- תנחומים - קבר רחל.
- הנהגת 'תורת חיים'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ה אד"ר[4] תרע"ג[5].

עתרתו ברכה ושפעת נחומים, יאתיו מני קודש מגנזי מרומים, לכבוד רב רחימאי הרב הגאון הגדול, אוצר תורה ויראה טהורה, רב פעלים. נודע במהללים לשם ולתפארה, בנאות יעקב שה פזורה, ובשערי ציון במלחמת שערה, כקש"ת[6] מוהר"ר[7] שלו'[8] אלחנן הלוי יפה [הרב שלום אלחנן יפה, רבה של בית המדרש הגדול בניו יורק] שליט"א[9], הגאב"ד[10] דביהמ"ד[11] הגדול בעוב"י[12] נוייארק יצ"ו[13], וראש לאגודת-הרבנים, הכללית לארצות הברית וקענעדע, ויו"ר[14] לועד הרבנים דקהלת נוייארק הנ"ל[15] יצ"ו.

מכתב-קודש דמר הדר"ג[16] שליט"א הגיעני. ואשר מרוב ענוה דרש שאבא בהסכמה על ספרו היקר, שו"ת[17] שאילת שלו', אף כי לפי דעתי יש בזה משום הפרזה על המדה משני הצדדים, מ"מ[18] חביבה עלי בקשת הדר"ג חביבי וידיד לבי, ובעה"י[19] סמוך ונראה להגעת הגליונות לידי אשתדל בל"נ[20] להביע את שמחת לבבי על שמחת תורה דכבוד ידידי מר שליט"א כחפצו הטהור בעה"י[21].

ע"ד[22] מקום מנוחת אמו הרבנית הצדקנית ז"ל[23]. לצערי לא הייתי בעיר ביומא דאשכבתא דידה ע"ה[24], ובמשך כמה ימים אח"כ[25] בבאי נודע לי דבר פטירתה ז"ל. וחושב אני שלו הייתי אז באתרי ודאי לא הייתי מניח להרחיק קבורתה מקברו דכבוד אביו הרב הצדיק זצ"ל[26]. אך בודאי הכל הוא בהשגחה נפלאה מן השמים תוכן עלילות ב"ה, ואבוהון דכולהו" - קברה של אמן של ישראל רחל אמנו [יעקב אבינו, שקבר את רחל בדרך אפרת ולא במערת המכפלה (בראשית מח, ז)] ע"ה, שלמרות קדושת אהבת בחיר שבאבות" נתרחק מקום קבורתה, וכמה ענינים נוראים וגדולים כלולים במאורע זה לדורות עולמים, וכעין זה כל הנהגות זרע קודש תולדות כאבות, ודאי הכל לטובה ולקדושה ולברכה. וזכותם יעמד לזרעם ולכ"י[27] ותנצב"ה[28]. וכמה סבות גרמו שנתעכב מכתב תנחומים ממני להדר"ג[29] שליט"א, ואת כתה"ר[30] הסליחה, וינוחם מן השמים, בנחמת ציו"ר[31], ובכל טוב ושמחה, ונס יגון ואנחה, ואור צדיקים ישמח, ויציץ ופרח לאוי"ט[32] בכט"ס[33].

ע"ד תו"ח[34], [ישיבת "תורת חיים" בירושלים; ראו (כרך ב', אגרת תצה)] לדעתי נכון הדבר שיעמד הרב ר"י אלי' נ"י[35] בראש ההנהגה הרוחנית של המוסד, ועל עניני הכספים ראוי למנות אחד מהגבירים המפורסמים באמונת רוחם, וביחוד ביראת שמים ואהבת התורה, שנמצאים כאלה ב"ה בירושלים עה"ק ת"ו, ואז יבא הכל על מכונו בע"ה[36], והישיבה הקדושה הנ"ל תוכל לחזור לאיתן כבודה. וע"פ[37] יסוד זה כתבתי את הסכמתי, שנדפסה ביחד עם עוד הסכמות של סגנונים שונים.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות לכ"ג ידי"נ[38] וכא"ל[39], כנה"ר[40] ונפש ידי"ע[41] דרש"ת[42] מקודש באה"ר[43],

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. אד"ר - אדר ראשון
5. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
6. כקש"ת - כבוד קדושת שם תפארתו
7. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
8. שלו' - שלום
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
11. דביהמ"ד - דבית המדרש
12. בעוב"י - בעיר ואם בישראל
13. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
14. ויו"ר - ויושב ראש
15. הנ"ל - הנזכר לעיל
16. הדר"ג - הדרת גאונו
17. שו"ת - שאלות ותשובות
18. מ"מ - מכל מקום
19. ובעה"י - ובעזרת השם יתברך
20. בל"נ - בלי נדר
21. בעה"י - בעזרת השם יתברך
22. ע"ד - על דבר
23. ז"ל - זכרונו לברכה
24. ע"ה - עליו השלום
25. אח"כ - אחר כך
26. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
27. ולכ"י - ולכל ישראל
28. ותנצב"ה - ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים
29. להדר"ג - להדרת גאונו
30. כתה"ר - כבוד תורתו הרמה
31. ציו"ר - ציון וירושלים
32. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
33. בכט"ס - בכל טוב סלה
34. תו"ח - (ישיבת) תורת חיים

35. נ"י - נרו יאיר
36. בע"ה - בעזרת השם
37. וע"פ - ועל פי
38. ידי"נ - ידיד נפשי
39. וכא"ל - וכל אשר לו
40. כנה"ר - כנפשו הרמה
41. ידי"ע - ידידו עוז
42. דרש"ת - דורש שלומו ותורתו
43. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תשלו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט מנחם אב תרע"ה - סנט גאלן **נמען:** כנראה אליהו זאב לוין־אפשטיין, ניו יורק

גבאי מוסדות הקודש מתלוננים שהם מקופחים בתמיכה. 'בפיקוח נפש אין מקום להפלות בין אחים', וזה מעליב את שומרי המצוות. הרב קוק מבקש לדעת על מצב המושבות אחרי המלחמה והארבה, על מצבם הפוליטי, ועל פעולות יהודי אמריקה לעתיד.

עיקרי הדברים

- קיפוח מוסדות הקודש.
- אין הפליה בפיקוח נפש.
- בקשה לידיעות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], סט-גאללן, י"ט מנ"א[2] העתר [סנקט גאלן שבשווייץ, י"ט במנחם אב תרע"ה (1915)] *

חביבי המרומם, באתי במכתבי זה לכבודו להעיר לבו הטהור, כאשר נכאבתי מאד כי קבלתי מכתב מגבאי המוסדות שהם אנשים נכבדים ונאמנים, שקובלים שהמוסדות נעזבים ונהדפים מאד ביחש לתמיכה, ושאין מכירים את זכותם בתור מוסדים נכבדים העומדים ברום העולם החנוכי בישראל ובארץ ישראל. אבקש בזה מכבוד ידידי: יקח נא דברים בזה עם סיעת אנשי-המעלה הפועלים הנאמנים בתמיכת ארץ-ישראל, וכולם יחד יעמדו בפרץ הזה. כי בכלל אין מקום בפקוח-נפש, כפי מטרת התמיכה בעת-המצוקה הזאת, להפלות בין אחים, ועוד הדבר מדאיב ומעליב מאד את לב כל שלומי אמונים בישראל, אשר תגיע לאזניהם השמועה שמוסדי-הקודש, הנאמנים לדגל התורה והמצוה וקדושת דת-קודש בתמותה, הנם בגלל זה נרדפים מאת ראשי העובדים לטובת פקוח הצדקה באי"י[3]. בטוח אני שדברי אלה המעטים יקלעו אל מטרתם, ובזריזותו המצוינה וטוב לבבו הישר ימהר ויחיש מעשהו לתקן המצב ביחש המוסדות הק'[4] כראוי.

אף גם זאת אבקש מכבוד חביבי להודיעני ממצב הענינים בארצנו הקדושה, אשר אקוה שכבודו יודע אותם על בורים. פה הנני רחוק מכל מרכז, ומעטים ודלים הם הדברים הבאים משם בחוג ידיעתי. מצב המושבות כעת, אחרי המשברים הגדולים, הפרטיים והכלליים, מכח המלחמה וגורמיה ומכת הארבה ותוצאותיו, [מכת הארבה הקשה שפקדה את הארץ באביב תרע"ה] כמו-כן המצב הפוליטי של אחינו שם כעת, ויחשה האמתי של הממשלה אליהם. כמה הומה לבי על משאת-נפשנו אשר ירדה במעלות רבות אחרי אשר התקדמה כבר תכונת ישוב * חסרה התחלת המכתב בהעתק. כמדומה שהוא אל מר אליהו זאב לוין עפשטיין [זאב לוין-אפשטיין; ראו (כרך ב', אגרת תשכג)] בניויורק ארץ-ישראל בכלל.

אמנם בטח לבי בצור ישראל ב"ה, כי כל אלה המאורעות הקשים אינן כי-אם נסיונות לנו לחזק ולאמץ את רוחנו אל העבודה הדורית הלאומית ולכוין ביחוד את לבבנו לאבינו שבשמים, מקור הנצח והגבורה, ליסד את מוסדותינו הלאומיים ושאיפותינו כולן ע"פ[5] רוח ישראל סבא, [ישראל הזקן – כנסת]

ישראל] רוח ד' אשר על עמו, שבאמת רק רוח קודש עליון זה הוא היסוד העיקרי הרודה בחיי התנועה הלאומית באמתתה. אבטח בידידותו, שייטיב לשמח לבבי בדבריו הנכבדים ולהעמידני על האמת בכל עניני אה"ק[6] מחמד לבבנו עדי עד, והנני מגיש לו תודתי הנלבבה מראש.

ומה הם מעשיהם של טובי אחינו באמריקא כעת ע"ד[7] המצב הכללי של עמנו הנתון בצרה איומה בהוה, ומה היא השיטה היסודית שלהם ע"ד אחיזת אמצעים בשביל המצב השוטף לימים הבאים, המתגברים הם אותם אשר כח בהם שלא להתרפות בעת-צרה ולחדור בעינים פקוחות מתוך האפלה הזמנית אל תקות אורים העתידים לבא והמצפים מאד, להתגשמותם בחיים ובפועל, לעומק-הרצון ולזירוז כח-הפועל אשר בקרבנו? הרבו אנשים המכירים, שמשפט-האחיזה אשר לחיי-שעה וחיי-עולם זה בזה לא ישתנה בשום זמן ועדן כלל, וגם - ואולי דוקא - בעומק חשכה השעה מוכשרה היא לנשיאת-עין להקפים רחוקים ולשאלות רבות-ערך בחיי האומה כולה, ועם זה שלא לעזוב גם לרגע את צרך-השעה ואת הצלת החיים הזמניים של רבבות אלפי אחים בגולה ובארץ-אבות, לחזקם ולאמצם להושיט ידי-עזרה לכל ולדבר דברי אמוץ וחזוק לכל נכשלים, יחד עם העזרה החמרית המושטה להם -? חזקו אל תיראה ותשועת-ד' בא תבא, [על פי ישעיהו לה, ד וחבקוק ב, ג] כי לא אלמן ישראל מאלהיו. [ירמיהו נא, ה]

והנני חותם בכל רגשי-כבוד וחזוק-ידים, בצפית ישועת-ד' לעמו וארץ-חמדתו ולכל יצוריו,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. בא"י - בארץ ישראל
4. הק' - הקטן
5. ע"פ - על פי
6. אה"ק - ארץ הקודש
7. ע"ד - על דבר

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א כסלו תר"פ **נמען:** ד"ר ב' רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן, ניו יורק

הנסיעה לאמריקה נמנעה, ובארץ התברר עד כמה דחופים העניינים: אי אפשר שירושלים תרכז רק את הצעירות החילונית דרך האוניברסיטה. יש להתחיל בבניין ובקרן לישיבה המרכזית, ואחר כך לקבוע תוכנית בהסכמת חכמי הדור. הרב קוק שואל על נדבת גיסיו של הרב לוינטל, ומספר על מגרש עם בניין שאפשר לקנות. הישיבה היא אחד מסעיפי התנועה, שתפעל 'בחופש מוחלט' וביחס ידידותי לחילונים. החלו צעדים לבית דין כללי.

עיקרי הדברים

- הישיבה מול האוניברסיטה.
- קרן ובניין תחילה.
- נדבת הגבירים.
- בית דין כללי.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה י"א כסליו תר"פ[1]

לכבוד הרב הגאון החכם הנעלה מר ד"ר[2] רעוול [הרב ד"ר דב רבל, ראש ישיבת "רבנו יצחק אלחנן" בניו יורק] שליט"א[3]

ר"מ[4] בישיבת הגאון ריי"א ז"ל[5] בנוי-יארק יצ"ו[6] אחדשה"ט[7] באה"ר[8]. הנה מאת ד' היתה זאת, שנמנעה נסיעתי לאמריקא אשר עלתה לפנינו במחשבה, בשביל מחשבות רבות ערך לחיי עמנו על אדמת הקודש. וכאשר באתי ב"ה[9] אל מחוז חפצי, ונקבעה דירתי פעיה"ק[10] ת"ו[11], ראיתי עד כמה גדול הוא הערך של אותם הדברים אשר למענם חפצתי לנסוע לאמריקא, ועד כמה הדבר נוגע עד נפש עמנו, ושאי אפשר לדחותם כלל, כי ים הזמן הולך וסוער. וע"כ[12] אקוה שחליפות המכתבים שבינינו, סו"ס[13] יובילו אותנו בע"ה[14] לאותה המטרה הראויה, שהיתה לה שאיפתי במחשבת הנסיעה. והנה מה שעומד על הפרק כעת הוא ענין הישיבה המרכזית, [ראשית הקמתה של ישיבת "מרכז הרב"] המוכרחת עכשיו להתיסד בעיר קדשינו, אין שום אפשרות לצייר, שירושלים עיה"ק[15] תהיה מרכזת רק את הצעירות החילונית ע"י[16] האוניברסיטה, [האוניברסיטה העברית, שאבן הפינה שלה הונחה בתרע"ח] והצעירות הקדושה המקודשת לתלמוד תורה ויראת שמים, תשאר פזורה בלא רכוז ורוממות רוח.

והנה תחלת כל דבר, צריכים אנחנו לגשת אל הבנין ואל יסוד קרן לתחלת ההספקה של ההוצאה, עד אשר תעמוד הישיבה הכן על עמדתה. ואח"כ[17] נציע יפה, ע"פ[18] הסכמת חכמי דורנו שי'[19], את פרשת הפרוגרמה וסידור התכנית כולה. וכאשר הודיע לי ידידנו הרב לעווינטאל שי', ע"ד[20] נדבת גיסיו הגבירים, יודעני נא כעת כת"ר[21] את פרטי הדברים, את הסכום שהם מקדישים ליסוד הישיבה ואת תנאי הדרישה שלהם, ויואל נא לזרזם במוקדם היותר אפשרי. והנה יש לנו פה לקנות מגרש יפה, שיש

בו ג"כ[22] בנין, שאמנם איננו מתאים לפי תכונת הישיבה שבתקותינו, אבל בכ"ז[23] יש לו ערך בתחילת הצעד, יודעני נא כת"ר כמה הוא הסכום שירצו גיסיו הנדיבים שי' ליתן על הבנין.

והנה יסוד הישיבה הוא אחד מסעיפי התנועה "ירושלים" הכללית, ההולכת ומתעוררת ע"י הסתדרותינו הק'[24] "ירושלים". והננו עובדים פה בעוד סעיפים רבים מתכנית העבודה הכללית. יואיל נא כת"ר לתן ידו עמנו, להגדיל את חיי תנועת הקודש בחופש מוחלט, בלא שום שעבוד לאיזה כח חילוני, וביחש ידידותי לכל העובדים החילוניים בעבודתם, בכל אשר אינם פוגעים בקודש לחללו, כי עינינו רואות כי רק דרך זה, הוא עלול להביא עמו את המציאות היותר מבורכת לחיי עמנו והקמת ביתו על אדמת הקודש. ע"ד יסוד בי"ד[25] כללי לירושלים ולא"י[26] בכלל, [ככל הנראה ראשית הדרך להקמת הרבנות הראשית לארץ ישראל, בתרפ"א] אשר ממנו יש לקוות לתוצאות כח הרבנות בכל פזורי ישראל, כבר החילונו בע"ה לעשות איזה צעד שנקווה שיהי'[27] לברכה. פרטי הדברים אקוה להודיע לכת"ר[28] כאשר יתבססו הדברים יותר בעז"ה[29].

הנני מקוה שכת"ר[30] ישא ברמה את דגל קדשינו, דגל ירושלים, להאיר אור הקודש על תחיתנו הלאומית בצורה של חופש מוחלט ושחרור המלא של תוכן הקודש.

והנני בזה חותם כל חותמי ברכות באה"ר כנה"ר[31] ונפש דוש"ת[32] מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

.

---

1. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
2. ד"ר - דוקטור
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ר"מ - ראש מתיבתא
5. ז"ל - זכרונו לברכה
6. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
7. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. באה"ר - באהבה רבה
9. ב"ה - ברוך השם
10. פעיה"ק - פה עיר הקודש
11. ת"ו - תבנה ותכונן
12. וע"כ - ועל כן
13. סו"ס - סוף סוף
14. בע"ה - בעזרת השם
15. עיה"ק - עיר הקודש
16. ע"י - על ידי
17. ואח"כ - ואחר כך
18. ע"פ - על פי
19. שי' - שיחיה
20. ע"ד - על דבר
21. כת"ר - כבוד תורתו
22. ג"כ - גם כן

23. בכ"ז - בכל זאת
24. הק' - הקטן
25. בי"ד - בית דין
26. ולא"י - ולארץ ישראל
27. שיהי' - שיהיה
28. לכת"ר - לכבוד תורתו
29. בעז"ה - בעזרת השם
30. שכת"ר - שכבוד תורתו
31. כנה"ר - כנפשו הרמה
32. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט כסלו תר"פ **נמען:** הרב שאול אלחנן יפה, ניו יורק

בעקבות מברק: יש להיזהר מאוד שלא לשנות כעת את סדרי כספי הצדקה למוסדות הקודש בירושלים, כי מצבם 'נורא מאוד', ואיחוד הגבייה שמבקשים עסקנים יביא לפחת בהכנסה ולמשבר. יש להגדיל את ההכנסה, כי החיים התייקרו. באופן כללי: אין תקנה אלא בתנועה כללית - 'תנועת ירושלים' - שמטרתה 'לשחרר את הקודש מכל עול זר'. הרב קוק מבקש שהרב יפה יעמוד בראש התומכים.

עיקרי הדברים

- לא לשנות את סדרי הצדקה.
- מצב המוסדות.
- תנועת ירושלים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] י"ט כסליו תר"פ[2] [1919, בירושלים]

שלו'[3] וברכה לכ'[4] מר ידידי הרב הגאון הגדול נודע למשגב בתו"י[5] רב פעלים מו"ה[6] שאול אלחנן יפה שליט"א[7] [הרב שלום (שאול) אלחנן הלוי יפה, רב בניו יורק, ממייסדי אגודת הרבנים דארצות הברית ו"עזרת תורה"]

אב"ד[8] דק' ניוארק יצ"ו[9], אחדשה"ט[10] באה"ר[11], בטח הגיע ליד כתר"ה[12] הט"ג[13] [הטלגרמה – המברק] ששלחתי לו ע"ד[14] מצב עניני הצדקה של מוסדות הקודש דפעה"ק[15] ת"ו[16], איך שראוי להזהר הרבה שלא לעשות שום שנוי כעת, עד אשר יתבררו יפה העניינים מצד ראשי המוסדות ומנהליהם פה, כי באמת המצב של מוסדי הקודש הוא נורא מאוד כעת, ביגיעה גדולה עולה להחזיק עכשיו את המעמד של החזקת התורה ולומדיה, וכל מה שנוסד ברוח של קדושת ישראל ואמונה טהורה, ואם עוד יוגרם פחת בהכנסה ע"י[17] איזה שנוי בסידור הכספים, שעפ"י[18] רוב מוכרח איזה פחת לבוא המניעה של התביעה הפרטית על כל מוסד, שתבא ע"י ההתאחדות, שחפצים בה כעת איזה עסקנים, [איחוד המגביות באמריקה לקופה אחת, במקום התרמה נפרדת לכל מוסד] יכול פחת זה להביא חלילה את מוסדי הקודש לידי משבר.

ע"כ[19] הנני מקוה להשמע מכ"ג כל פרטי הדברים, איך הדבר עומד, ובאיזה מובן יוכל הדבר להיות בטוח, שלא יהיה שום גרעון לכל מוסד ממוסדי הקודש, ע"י השנוי שחפצים לעשות, בעת שאנו חייבים להתאמץ כעת להגדיל את [...] ולהוסיף בהכנסה, כדי להעמיד את יסוד החיים המקודשים באי"י[20] ובעיקו"ת[21] בפרט, על מצב נכון, הראוי להתקיים לפי צרכי החיים שנתרבו ונתייקרו ע"י מצבנו החדש באה"ק[22] [אחרי הכיבוש הבריטי והצהרת בלפור, שהעלו את יוקר החיים ואת צורכי המוסדות] ת"ו. והנה כל מה שדברתי עד כה הוא מה שנוגע לעניני המוסדות הק'[23] בדרך פרט, אבל לבסס את תוכן הקודש באי"י בדרך כלל, אחרי העיון היותר חודר בפרטי המצב והיקף הכללי שלה, לא מצאנו תקנה אחרת, כי"א[24] ליסד תנועה כללית, המקפת את כל חיי הקדש באי"י, והיא תנועת ירושלים, שהיא מסתדרת על גבי הסתדרות "ירושלים" שנוסדה על ידי בלונדון, [תנועת "דגל ירושלים", שהרב קוק ייסד בלונדון בשנות המלחמה] ["תנועת "דגל ירושלים",

שהרב קוק ייסד בלונדון בתרע"ח והעביר את מרכזה לירושלים עם שובו לארץ] והיא עכשיו ממרכז חיי הקודש שלנו, ומטרתה לשחרר את הקודש מכל עול זר, ולהרים את כל התוכן של קדושת ישראל באי"י, למדרגה העליונה והרצויה הראויה לעם קדוש על אדמת הקודש. אקוה שכתי"ר[25] יהי'[26] עומד בראש התומכים בתנועה הגדולה והנחוצה הזאת, שהיתה ראויה לבא לעולם זה מכבר, אבל עכשיו השעה דוחקת אותנו להיות מזורזים לעבודת הקודש הזאת, למען היות אחרית ותקוה לישראל [על פי ירמיהו כט, יא] על אדמת הקודש, ברוח ד' ואור תוה"ק[27].

והי'[28] זה שלו' כנה"ר[29] ונפש ידי"ע[30] דוש"ת[31] באה"ר מהר הקודש

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש ועובד עבודת הקודש פה עיה-ק ירושלים תובב-א נ.ב.: תודתי נתונה לכי"ג על כל מפעלותיו לטובת מוסדי הקודש פעה"ק[32] ת"ו ובאה"ק[33] בכלל, ועל אשר שלח לנו את הטי"ג הני"ל[34] המתעניין בתקון ושמירת מצב הקודש. יהי ד' עמו, ומציון ומקודש יבורך בכל טוב לאוי"ט[35] ידי"ע הני"ל.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. בתו"י - בתורה ויראה
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. אב"ד - אב בית דין
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
13. הט"ג - הטלגרמה
14. ע"ד - על דבר
15. דפעה"ק - דפה עיר הקודש
16. ת"ו - תבנה ותכונן
17. ע"י - על ידי
18. שעפ"י - שעל פי
19. ע"כ - על כן
20. באי"י - בארץ ישראל
21. ובעיקו"ת - ובעיר קודשנו ותפארתנו
22. באה"ק - בארץ הקודש
23. הק' - הקטן
24. כ"א - כי אם
25. שכת"ר - שכבוד תורתו
26. יהי' - יהיה
27. תוה"ק - תורתנו הקדושה
28. והי' - והיה

29. כנה"ר - כנפשו הרמה
30. ידי"ע - ידידו עוז
31. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
32. פעה"ק - פה עיר הקודש
33. ובאה"ק - ובארץ הקודש
34. הנ"ל - הנזכר לעיל
35. לאוי"ט - לאורך ימים טובים

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה כסלו תר"פ **נמען:** הרב מ"ז מרגליות, ראש ועד הצדקות בניו יורק

בעקבות מברק הרב ש"א יפה: מוסדות הקודש בירושלים ובארץ במצב נורא, ושינוי בסדרים שיקטין את ההכנסה יסכן אותם. 'ירושלים' היא התנועה, ועליה בנויות 'הסתדרות ירושלים' - לכל יהודי המכיר בערך תחיית הקודש - ו'דגל ירושלים' - ליחידי הסגולה ושלומי האמונים. כמו ש'ציון' משמש לבוני החול, צריך שם מלא לצד הקודש. בתוספת: התנועה אינה מבטלת שום דבר, ומחזקת כל אגודה לחיזוק התורה.

עיקרי הדברים

- סכנה במוסדות.
- 'הסתדרות' ו'דגל'.
- שם 'ירושלים' מול 'ציון'.
- מחזקים כל אגודה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] כ"ה כסליו תר"פ[2] [כ"ה בכסלו תר"פ (1919)]

שלו'[3] רב לכ'[4] הרב הגאון הגדול רב פעלים אוצר תו"י[5] מוהרמ"ז[6] מרגליות [הרב משה זבולון מרגליות, רב בניו יורק וראש ועד הצדקות של ארץ ישראל שם] שליט"א[7],

ראש ועד הצדקות, מגדולי הרבנים בעי"ת[8] נויארק יצ"ו[9]. אחדשה"ט[10] באה"ר[11], הנה זה איזה זמן שהגיע לידנו ט"ג[12] מכ' הגרש"ט[13] יפה [טלגרמה (מברק) מהרב שלום אלחנן הלוי יפה, מראשי אגודת הרבנים בארצות הברית] נ"י[14], בענין חשש שינויים במעמד של מוסדי צדקת עה"ק[15] ואה"ק[16] ת"ו[17]. והשבנו בדעפעשע [במברק] ע"ד[18] הגרשא"י[19] הנ"ל[20], וע"ש[21] כ"ג[22] שליט"א, ואמלא את הדברים במכתב דנא, כאשר כתבתי בזה גם כן להגרשא"י[23] שליט"א, כי המצב הנלחץ של מוסדי הקודש כעת, פעה"ק[24] ביחוד ובאה"ק[25] בכלל, הוא נורא מאוד וצריך חיזוק מרובה ואם ח"ו[26] ע"י[27] איזה סירור [שינוי] בהסדרים תתמעט ההכנסה, אז סכנה גדולה נשקפת לכללות המעמד המקודש בקודש, ובטוחים אנחנו בעה"י[28] שלא יתן למוט רגלי חסידיו, [על פי תהלים נה, כג ושמואל א ב, ט] "וכבר הבטיחנו שלא ימחה אות מאותות האומה" (כלי הר"מ[29] בסהמ"צ[30]) [רמב"ם, ספר המצוות, מצוות עשה קנג] ומאופל וממחשך יאיר אור [על פי ישעיהו כט, יח] על עמו ועל יראיו, על אדמת קדשו ועל עיר קדשו מכון בית חיינו עדי עד.

אבל אנו מצדנו צריכים אנו לעשות את שלנו, ולהתחזק בעד ד', לאמץ את כל מעמדות הקודש, לרומם קרן יראי ד' ועוסקי תוה"ק[31] בארץ חמדה. ואקוה שהדר"ג[32] יחד עם יתר גדולי הרבנים וטובי הכוחות שלנו המאוגדים לאה"ק[33] ולע"ק[34] ותפארתנו ולכל מקראיה, בעז הדרת קודש ד', יתאמצו ויתאמצו להרבות פעלים לעת כזאת, ולהתקשר יחד עמנו העומדים פה בקודש, ומיניהו ומינן יתקלס עילאה, [על פי סוטה מ: "מינייהו ומינן יתקלס עילאה" – מהם ומאיתנו יתפאר ה'] ויתקדש שם שמים ושם ישראל ותוה"ק[35]

ברוממות קרן בעה"י. והנה פה הננו עוסקים בהתרחבותה של תנועת הקודש "ירושלים", שעל פיה בנויים הם המוסדות "הסתדרות ירושלים" ו', דגל ירושלים", [ראו (כרך ג', אגרת תתע)] שהנם הולכים ומתקדמים בעולם בעזה"י[36]. הראשונה כללית לכל בר ישראל המכיר שיש ערך לתחית הקודש בישראל, ושהיא היסוד האמיץ לצמיחת קרן ישועתינו והתחלת התגלות קרן גאולים, והשניה ליחסי הסגולה [לבעלי הסגולה המיוחדת] וכללות שלומי אמוני עם ד' הדוגלים עשה קנ"ג. בכל עז חייהם בשם ד' ותוה"ק, שהם מוכרחים להיות הפועלים והבונים העיקריים בתחית הקודש, ותחית קודש זו צריכה להתפשט על כל עניני החיים באה"ק[37], [וקווים] מידה בכל ארצות הגולה. ומוכרחים אנו שיהי'[38] תוכן ורוח שלם למהלך [הרוחני] שלנו, ושם מלא ומצויין יהי'[39] עליו, שיש בכוחו לשקול את איכותו, כמו השם "ציון" שנושאים אותו אותם הבונים את בנין שלנו, וזה אין בנמצא כי אם בשם "ירושלים", ומגמת פעולתינו צריכה להיות, לאגד את כל כוחות הקודש שלנו בא"י[40] בעה"ק[41] ביחוד, לרומם את כל מה שצריכים אנו להחזיק לטובת היהדות, וליצור את היצירות החדשות שהזמן מכריח אותנו ליצור אותם בשביל הרמת קרן ישראל ותורתו, וכל המערכות המתיחשות להגדיל ולהאדיר כבוד הקודש והשפעתו בעולם.

אקוה שכת"ר[42] ישכיל בשכלו המרומם עד כמה הדברים נוגעים, וישים עמנו את ידו הגדולה להפיץ את הרעיון ה"ירושלמי" בארצות הברית, ולהרבות חברים להסתדרותינו הקדושה, ולדגלנו הקדוש "ירושלים", וצור ישראל עזרו ומגינו ב"ה יהי' עמנו, לחזק ולאמץ את כוחנו למען שמו הגדול ולמען עמו ונחלתו.

והי'[43] זה שלו' וברכה באה"ר, כנה"י[44] ונפש ידידו דוש"ת[45] מהר הקודש מירושלים

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ.ב.: זהו דבר פשוט ביסוד הרעיון של התנועה ירושלים שאין אנו עוסקים, ולהיפך אנו מחזקים את כל מה שהולך ונבנה לטובת ישראל וא"י[46] בכל אופן, וק"ו[47] שאנו מחזקים ומאמצים את כל אגודה וחבורה ששמה פניה לחיזוק התורה והיהדות. אבל עיקר החידוש שאנו מבליטים הוא, שאנו צריכים לתנועה של תחיה לאומית ברוח קודש ברוח ד' אשר על עמו, ועבודותיה יהיו פונים ביותר לשכלל את כל עניני הקודש באה"ק לפארם ולרוממם, ועם זה לתן הדרת קודש גם על כל עבודות החול שהתנועה הציונית עסוקה בהן הנ"ל.

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. שלו' - שלום
4. לכ' - לכבוד
5. תו"י - תורה ויראה
6. מוהררמ"ז - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות מ, ז (למשל: משה + זאב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בעי"ת - בעיר תהילה
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה

10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. ט"ג - טלגרמה
13. הגרש"ט - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ט (למשל: שמואל + טוביה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. נ"י - נרו יאיר
15. עה"ק - עיר הקודש
16. ואה"ק - וארץ הקודש
17. ת"ו - תבנה ותכונן
18. ע"ד - על דבר
19. הגרשא"י - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א, י (למשל: שמואל + אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. הנ"ל - הנזכר לעיל
21. וע"ש - ועיין שם
22. כ"ג - כבוד גאונו
23. להגרשא"י - להגאון רבי שמות שמתחילים באותיות ש, א, י (למשל: שמואל + אברהם + יעקב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
24. פעה"ק - פה עיר הקודש
25. ובאה"ק - ובארץ הקודש
26. ח"ו - חס ושלום
27. ע"י - על ידי
28. בעה"י - בעזרת השם יתברך
29. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
30. בסהמ"צ - בספר המצוות
31. תוה"ק - תורתנו הקדושה
32. שהדר"ג - שהדרת גאונו
33. לאה"ק - לארץ הקודש
34. ולע"ק - ולעיר קודשנו
35. ותוה"ק - ותורתנו הקדושה
36. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
37. באה"ק - בארץ הקודש
38. שיהי' - שיהיה
39. יהי' - יהיה
40. בא"י - בארץ ישראל
41. בעה"ק - בעיר הקודש
42. שכת"ר - שכבוד תורתו
43. והי' - והיה
44. כנה"י - כנפשו היקרה
45. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
46. וא"י - וארץ ישראל
47. וק"ו - וקל וחומר

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארס

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' מרחשון תרפ"ה - על האונייה 'מאוריטניה'

נמען: אגודת 'צעירי ישראל' בניו יורק, נושאי 'דגל ירושלים'

הרב קוק שמח בהם כ'חלוצים הראשונים' שהכירו את החובה לרומם את 'דגל ירושלים' 'ולנצח על ידו על שכרות התחיה הלאומית'. הרב קוק מחזק את החלטתם לרכוש את המגרש לבניין 'הישיבה המרכזית'. הרב טייטלבוים הוא יושב ראש הוועד בארצות הברית וקנדה.

עיקרי הדברים

- צעירי ישראל.
- רכישת המגרש.
- הרב טייטלבוים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ' מ"ח[2] פ"ה מוריטניא [על סיפון האנייה "מאורטניה", בדרכו חזרה מאמריקה]

אחים אהובים נושאי דגל הקודש דגל ירושלם אגודת צעירי ישראל בנוירק [סניף ניו יורק של תנועת "דגל ירושלים" שייסד הרב קוק] יצ"ו[3]

ולנשיאם הנכבד מר היימאן גולדשטיין נ"י[4] שלו[5] וברכת עולמים אהובי לבי, רשמי שמחה עמוקים נשארו בלבבי מאז הכרתי אתכם ומאז נודע לי השאיפה הקדושה המאחדת אתכם, שהיא שאיפת קודש קדשים לשם ד' ותורתו, לשם היהדות הנאמנה במלואה, הממלאה בטהרתה את רוחכם הנכון. ומשנה שמחה אשמח בכם יקירי, על אשר הנכם מהחלוצים הראשונים אשר הכרתם את החובה הקדושה לרומם את דגל ירושלם ולנצח על ידו על שכרות התחיה הלאומית שלנו, הקשורה לארצנו הקדושה שתהיה מלאה עוז חיים של קודש כאשר יאתה לישראל להיות גוי קדוש על אדמת הקודש, ויחד עם זה הנני מחזק את ידיכם על נדבת רוחכם בדבר המפעל הגדול אשר הסכמתם לעשות להיות קנין המגרש שעליו יבנה בע"ה[6] ההיכל הגדול של "הישיבה המרכזית לישראל בירושלים", [השם הרשמי של ישיבת "מרכז הרב"] שהוא מפעל כביר מלא חזון קודש וממולא טל חיים להחיות על ידו את נשמת ישראל ולהאיר אור בהיר.על ארחות חייו הכלליים. חזקו ואמצו בנים ואחים יקרים, קבלו נא באהבה את ברכתי אשר הנני שולח לכם מלב ים בדרך מסעי, וצור ישראל יהא בעזרכם ובעזרנו, ונזכה לכונן את מעשי ידינו בקודש לפאר ולתהלה לשם ד' ולשם עם קדשו אור תורתו וחבל נחלתו עדי עד.

התברכו בכל טוב כברכת אחיכם הנאמן

אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. הנה עמכם ידידי היקר הרה"ג[7] מו"ה[8] אהרן טייטלבוים שליט"א[9] איש אשר רוח בו, וכל עניני הישיבה הקדושה בארצות הברית וקנדה, הנה הוא המוציא והמביא בתור יושב ראש של ועד הפועל

המצומצם שלנו בעז"ה[10]. הנ"ל[11]

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
4. נ"י - נרו יאיר
5. שלו' - שלום
6. בע"ה - בעזרת השם
7. הרה"ג - הרב הגאון
8. מו"ה - מורנו הרב
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. בעז"ה - בעזרת השם
11. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארצא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו שבט תרפ"ה **נמען:** מנהלי הסנטרל רילף, ניו יורק

המוסדות והנצרכים במצב מדאיב, והתלונה 'מה הועילו לנו כל הטרחה' מצערת אותו. הרב קוק מבקש לשמור על התקציב החודשי. הרב קוק גם ממליץ על תמיכה בחינוך ילדי האנוסים בליסבון, ועל מוסד תורני עם אומנות של הרב כ"ץ מצ'רנוביץ.

עיקרי הדברים

- דרישה לתקציב חודשי.
- ילדי האנוסים.
- מוסד בצ'רנוביץ.

נוסח האגרת עם ביאור

כ"ו שבט ה'

ידידי היקרים הרבנים הגאונים והאלופים הנכבדים מנהלי הסנטרל רעליף בנוייורק ["ועד ההצלה המרכזי" של יהדות ארצות הברית; ראו (כרך ד', אגרת ארמו)] יצ"ו[1]

שלו'[2] וברכה מקודש אחדשה"ט[3] באה"ר[4] הנני מוצא לי לחובה קדושה להעיר את רוחם הטהור לחוס על עבודתנו אשר עבדנו יחד בכל כך עמל ונדודים בהיותי במדינתם, ועתה הנה חרפה שברה לבי, כי המון הנצרכים והמוסדות שעינם נשואות לעזרה הנם נתונים במצב כלכך מדאיב, וישועה רחקה מהם, והתלונה של מאי אהני להו כל התוכן רב הטורח אשר טרחתי בעדם, היא באמת מדאיבה את לבי, מאד, נא אהובי היקרים יתעוררו נא ברוח עז ואמץ להחיש את העזרה הדרושה ולשמור על התקציב החדש של אה"ק[5] מדי חדש בחדשו, ודי יעזרם לרומם את דגל הקודש והציל נפשות רבות ולסעד מוסדי הקודש מכונות תוה"ק[6] באי"י[7]. מדי דברי אזכיר ע"ד[8] בקשה שהגיעה אלי מליסבון, פורטוגל, ע"ד מספר הגת של משפחות אחינו האנוסים, [צאצאי האנוסים בפורטוגל, שחזרו אז ליהדות בגלוי] ששבו ב"ה[9] לצור מחצבתם, ולדת ישראל באמת, והם צריכים סיוע לחנוך בניהם בבתי ספר חדורים אש דת ואמונת אמן, והרבה מהם הם אינם יכולים לספק את הוצאה הזאת, כאשר כתבו לי משם, חושב אני שדרישה קדושה זו צריכה להתקבל כאחת הדרישות היותר הגונות הבאות מארצות הגולה. כמו כן, קבלתי מכתב מאת הרב כץ מצערנאוויץ ע"ד מוסד תורני, בחבור של אומנות שראוי ג"כ[10] לתמיכה.

והנני בזה חותם בברכה נאמנה לכת"ה[11] ולכא"ל[12]., ידי"ע[13]

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
2. שלו' - שלום
3. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
4. באה"ר - באהבה רבה

5. אה"ק - ארץ הקודש
6. תוה"ק - תורתנו הקדושה
7. באי"י - בארץ ישראל
8. ע"ד - על דבר
9. ב"ה - ברוך השם
10. ג"כ - גם כן
11. לכת"ה - לכבוד תורתו הרמה
12. ולכא"ל - ולכל אשר לו
13. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' חנוכה תרפ"ה **נמען:** 'צעירי ישראל' בניו יורק

עכשיו הישיבה המרכזית בראש; נוספו תלמידים יקרים, ויש להתחיל בבנייה. בלונדון נוסד ועד לבניין הישיבה, ובשווייץ יש הסתדרות. כחומר ספרותי: 'אגרות הראיה', 'אורות', 'אורות התשובה'. בקרוב יסודר עיתון.

עיקרי הדברים

- הישיבה המרכזית.
- ועדים בלונדון ובשווייץ.
- ספרות.

נוסח האגרת עם ביאור

ה' חנוכה ה'

יקירי לבבי חברי צעירי ישראל בנוייארק, הנאמנים לדגל קדשנו ירושלים, ["דגל ירושלים", התנועה שייסד הרב קוק] שלו'[1] וברכה מקודש. לשמחת לבבי קבלתי את מכתבם היקר, ומקרב לב נאמן אברכם על אמון רוחם לקדושת שאיפותינו הקדושות הקשורות בהסתדרותנו הקדושה "ירושלים". ועל דבר פעולות הדרושות לשעה, הנה תוכן הישיבה המרכזית ["הישיבה המרכזית העולמית בירושלים, "מרכז הרב"] הקדושה עומד הוא כעת בראש. מצאנו ב"ה[2] תלמידים יקרים נוספים, העתידים להיות בע"ה[3] גדולים בישראל, והננו צריכים להתחיל בעבודת הבנין. בלונדון נוסד ג"כ[4] ועד לבנין הישיבה וכלכלתה, והוא כמובן מקושר ביחוסים עם דגלנו ירושלים. במדינת שווייץ יש לנו הסתדרות סדורה. בתור חומר ספרותי ראוי להשתמש בספרים הנדפסים שלנו כמו אגרות ראיה, אורות, אורות התשובה, שישלחו לכם אי"ה[5]. ונקוה, שאורגן ספרותי [בטאון ספרותי] יסודר בקרוב לבאר את תכונתה של תנועתנו הקדושה ותעודתה, לחדש בפאר הדרת קדש את כל ערכי התחיה הלאומית ובנין עמנו בארץ ישראל. חזקו ואמצו ועשו חיל, ודי יצוה עליכם את ברכתו, ממכון הקודש מציון וירושלים אשר אהב סלה. אחרי קבלת תשובה על מכתבי זה הקצר, - שהנני כותבו טרם הספקתי לנוח כהוגן מעמל הדרך [לנוח כראוי מטרחת הדרך, אחרי שובו מסיורו באמריקה] -, וקבלת האורגנים שלכם, אקוה לכתב לכם ביתר ביאור.

והנני בזה חותם בברכת אחים מהר הקודש מירושלים.

אברהם יצחק הכהן קוק

1. שלו' - שלום
2. ב"ה - ברוך השם
3. בע"ה - בעזרת השם
4. ג"כ - גם כן
5. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות שבהן ניו יורק נזכרת – עם ביאור

לפי סדר הכרכים. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקכא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י' מרחשון תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הם מחכים למכתבו המובטח. הרב קוק מבקש לדעת במה הרצי"ה עוסק בלימודיו, בקודש ובחול. ההסתדרות מתפתחת בצעדים מדודים, אבל עיקרה התעוררות רוחנית שאינה נמדדת בכמות. ד"ר זיידל מציע, בשם ד"ר רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן בניו יורק, ובשם אגודת הרבנים, שהרב קוק יבוא לאמריקה; קשה לו להחליט כעת. בני משפחת שטרנבוך חלו.

עיקרי הדברים

- בקשה לפרטי הלימוד.
- התעוררות שאינה נמדדת בכמות.
- הזמנה לאמריקה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], י' מ"ח[2] עטר"ת[3].

בני חביבי שליט"א[4], זה כבר שאנו מצפים מאד למכתבך היקר אשר הבטחת עליו, בטח לא תאחרו עוד. ת"ל[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו, וכמו כן הגיענו מכתבים באלו השבועות מתמן, ב"ה על שלומם, אך בזמן האחרון נעצר קצת מהלך הדואר, יחננו ד' לבשר ולהתבשר אך טוב וחסד מקרוב ומרחוק, ויקבצנו בחסדו מקצוי ארץ לארץ חמדה לראות בכבודה ובנינה וקיבוץ בניה לתוכה בשמחה בב"א[7].

כתוב נא יקירי מכל אשר עמדך בפרטיות, ואיך העמדת את עניניך בזמן הזה, ובאיזה מקצועות אתה עסוק בתלמודך, בקודש, וגם בחול. זה כמה ביקשתיך ולא ביררת לי את הדברים כראוי. אנא השב ידך למלא את משאלי. מהלך הסתדרותנו הולך ומתפתח, אמנם בצעדים מדודים, אבל הלא עיקרו של הענין הוא סוף כל סוף ההתעוררות הרוחנית שבו, ומפני כך אי אפשר למודדו במידת הכמותיות, ונקוה בע"ה[8] כי גם תוצאות מעשיות חשובות תצמחנה. ד"ר[9] זידל נ"י[10] [ראו (כרך ב', אגרת תשו)] מציע משם ד"ר רעוועל ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן ז"ל[11] מנוייארק [הרב ד"ר דב (ברנרד) רבל, ראש ישיבת "רבנו יצחק אלחנן" בניו יורק] ואגודת הרבנים שם, שהי'[12] טוב שאבוא שמה, בשביל העניינים של א"י[13] הקרובים ללבבנו, ואם כי עוד לא חדרו שם עניני הצורך של דגל הקודש שלנו בעומק הלב, בכ"ז[14] יש תקוה לכר נרחב, אבל קשה לי להחליט דבר בשאלה זו כעת. נראה דבר מה יראנו ד' במצב העולם באל'ו הימים והשבועות הקרובים, שחזון עתים נשקף מהם לטובה בע"ה.

הרבה הי'[15] ראוי עוד לכתוב לך, אבל מוטרד אני בכמה הטרדות, ואקצר כעת, ועוד נקוה לכתוב לך בעה"י[16] כשנקבל אי"ה[17] מכתבים מאה"ק[18] שנתעכבו מעט. והיה זה שלו'[19] וברכה כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך צביונך ותפארתך כה"י[20],

הק' אברהם יצחק ה"ק

באה"ר[21] אדר"ש[22] כל יקירינו הר"א[23] קמחי וכא"ל[24] שי'[25] ושי' הר"מ[26] ויסבורד נ"י וכא"ל, וביחוד תדר"ש[27] ידי"נ[28] הר"א באצקי וחותנו הרנ"ש[29] שטערנבוך נ"י וכא"ל, מה שלומם כי כתב לבנו אשר שי' שהיו חולים כלם, ד' ישלח להם רפו"ש[30] בכט"ס[31].

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מ"ח - מרחשון
3. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ת"ל - תודה לא-ל
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. בב"א - במהרה בימינו אמן
8. בע"ה - בעזרת השם
9. ד"ר - דוקטור
10. נ"י - נרו יאיר
11. ז"ל - זכרונו לברכה
12. שהי' - שהיה
13. א"י - ארץ ישראל
14. בכ"ז - בכל זאת
15. הי' - היה
16. בעה"י - בעזרת השם יתברך
17. אי"ה - אם ירצה השם
18. מאה"ק - מארץ הקודש
19. שלו' - שלום
20. כה"י - כנפשו היפה
21. באה"ר - באהבה רבה
22. אדר"ש - אחר דרישת שלום
23. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
24. וכא"ל - וכל אשר לו
25. שי' - שיחיה
26. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
27. תדר"ש - תדרוש שלום
28. ידי"נ - ידיד נפשי
29. הרנ"ש - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות נ, ש (למשל: נתן + שמואל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
30. רפו"ש - רפואה שלמה
31. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקצח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו כסלו (תרפ"ד) **נמען:** הרב יחזקאל ליפשיץ, רב קאליש

גם הרב קוק חשב שאי אפשר שהגאונים הזקנים, ר' מאיר שמחה ור' ישראל מאיר, ייסעו נסיעה כבדה לאמריקה, ותמה על העסקנים האמריקאים. היציאה לחוץ לארץ קשה לו, אבל מנהלי המוסדות מפצירים. הגיע מברק שגם הרב מ"מ עפשטיין מסלבודקה והרב א"ד שפירא מקובנה נוסעים. דחייה לקיץ אינה טובה, כי אז הנדיבים מתפזרים.

עיקרי הדברים

- נסיעת הגאונים הזקנים.
- קושי היציאה.
- נוסעים נוספים.
- עיתוי הנסיעה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"ו כסלו ד'

שלו'[2] וברכה באה"ר[3] לכ'[4] ידי"ע[5] הרב הגאון הג'[6] סוע"ה[7] אוצר תורה חכמה ויראה טהורה מוהרר"ח[8] ליפשיץ [הרב יחזקאל ליפשיץ, רבה של קאליש וראש אגודת הרבנים בפולין] שליט"א[9]

הגאב"ד[10] קאליש יצ"ו[11]. אחדשה"ט[12] באהבה נאמנה בשמחת לב קראתי את נועם דברי כתר"ה[13] במכתבו היקר ובתוכן תשובתו לאמעריקא. והנה גם אני כמותו חשבתי שאי אפשר לחשוב שהגאונים הזקנים הרמ"ש[14] והרי', מ יסעו נסיעה כ"כ[15] כבדה, ותמהתי מאד על העסקנים האמריקנים, [העסקנים באמריקה ביקשו שגדולי רבנים ייסעו לשם לגייס תמיכה למוסדות התורה; המסע יצא לבסוף בתרפ"ד] שלא שקלו משקל זה בשכלם, וכשאני לעצמי קשתה לי מאד היציאה מקודש לחו"ל[16] אפילו דרך עראי, אבל מכבידים מנהלי המוסדות הקדושים להפציר, ועד כה לא החלטתי עדיין דבר ברור. בין כה באה אלי טלגרמא מניו יורק, שגם הרבנים רמ"מ[17] עפשטיין מסלאבאדקא וראי"ד[18] שפירא מקאוונא [הרב משה מרדכי אפשטיין, ראש ישיבת סלבודקה, והרב אברהם דובער כהנא שפירא, רבה של קובנה] שי'[19], נוסעים, ועדיין לא אדע אם הם נוספים על סיעתנו או באופן אחר.

בדבר הדחיה של הנסיעה לימי הקיץ אומרים הבקיאים בטובה של אמריקא פה, שזהו בלתי מכוון למטרה, מפני שבקיץ הנדיבים העשירים, מתפזרים למעונותיהם הקיטניים, וא"א[20] להשיגם עד סמוך לימי חה"ס[21]. כמים הפנים לפי צמאה נפשי ג"א[22] להפגש עם כ"ג[23] ידי"נ[24] בחבת קודש. ויה"ר[25] שלא יצטרכו בני עמנו זל"ז[26]. ותהי'[27] נא חברתנו בחדות לב ושמחת אמת פה על אדמת הקודש בשוב ד' את שבות עמו להר קדשו בקיברן בנים לגבולם.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר ידי"ע דוש"ת[28] מהר הקודש

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. שלו' - שלום
3. באה"ר - באהבה רבה
4. לכ' - לכבוד
5. ידי"ע - ידידו עוז
6. הג' - הגאון
7. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
8. מוהרר"ח - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ח (למשל: יעקב + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
11. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
12. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
13. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
14. הרמ"ש - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות מ, ש (למשל: משה + שמואל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
15. כ"כ - כל כך
16. לחו"ל - לחוץ לארץ
17. רמ"מ - ר' משה מרדכי (עפשטיין)
18. וראי"ד - ורבי אברהם ד... - שם אדם
19. שי' - שיחיה
20. ואי"א - ואי אפשר
21. חה"ס - חג הסוכות
22. ג"א - גם אני / גם אנו
23. כ"ג - כבוד גאונו
24. ידי"נ - ידיד נפשי
25. ויה"ר - ויהי רצון
26. זל"ז - זה לזה
27. ותהי' - ותהיה
28. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד - פריז **נמען:** בנו הרצי"ה ובנותיו

הרב קוק מוטרד ממבקרים. הרב קוק מבקש שיטפלו בענייני הבית, ישמרו את השיעורים, ויודיעו על אביו - אם הוקלו כאבי הראומטיזם ואם סודרה נסיעתו לטבריה.

עיקרי הדברים

- מבקרים בפריז.
- שאלות על הבית והאב.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. א' דר"ח[2] אדר ב' תרפ"ד[3], פריז

בני יקירי ומחמדי, ובנותי היקרות שליט"א[4]

הנני מוטרד כעת מאנשים כאשר רשמתי כבר. ומ"מ[5] הנני חפץ בכל האפשרות לכתב לכל אחד ואחד בפרטיות. בטח כבר שלחתם מכתב לנויורק. [לניו יורק, יעד מסעו של הרב קוק; ראו (כרך ד', אגרת ארכה)] נא להתאמץ בכל הענינים שצריכים טיפול וזירוז בבית. ולמסור את דרישות שלומי לכל יקירינו ולר' דוד שליט"א וכא"ל[6]. ולכל חבירינו כולם. מה יש ע"ד[7] השיעורים אם נשמרים הם באיזה מדה. נא להודיעני בפרטיות מה שלו'[8] באמו"ר[9] שליט"א ההוקלו יסורי הראמטיזם, כאשר נקוה, אם סודר דבר נסיעתו לטבריא בע"ה[10].

הנני חותם בברכה וכט"ס[11] שלכם

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. דר"ח - דראש חודש
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. ומ"מ - ומכל מקום
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. ע"ד - על דבר
8. שלו' - שלום
9. באמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
10. בע"ה - בעזרת השם
11. וכט"ס - וכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: א' דראש חודש אדר שני תרפ"ד - פריז **נמען:** הוריו ובני המשפחה

הם הגיעו לפריז בבוקר והתקבלו בכבוד. פסח נסע לשרבורג. אולי יתעכבו עד יום רביעי, שבו תצא רכבת מיוחדת לנוסעי המחלקה הראשונה. הרב קוק מבקש מכתבים לניו יורק.

עיקרי הדברים

- הגעה לפריז.
- תוכנית הנסיעה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. א' דר"ח[2] אדר ב', פריז (תרפ"ד[3])

שלו'[4] וברכה להורי היקרים עט"ר[5], ולכל מחמדי לבבי שליט"א[6]

באנו ב"ה היום בוקר הנה, נפגשנו בכבוד על חצר מסה"ב[7] פסח שי'[8] נסע כנראה לשערברוק [נמל שרבורג] שבצרפת, שממנו הפליגו לאמריקה] כדי שלא יתעכב למועד היציאה של הספינה בשעה טובה מסילת הברזל. בעה"י[9], תהל"י[10] על החוה"ש[11] אשר עמנו, חושבים אנו לשבות פה ואולי ג"כ[12] להתעכב עד יום ד' הבעל"ט[13] שתבא מכאן רכבת מיוחדת בשביל הנוסעים במחלקה הראשונה. יתן ד' הכל להצלחה ולברכה. בטח כבר שלחתם מכתב לנויורק, נא לכתב בפרטיות מכל אשר עמכם לטובה, ומשלו'[14] אאמו"ר[15] שליט"א ביחוד. יכתבו נא כל אחד לפי היכולת. ויהי'[16] לי לשמחת לב ולמשיב נפש בנודי בגולה. עד אשר יחנינו השי"ת[17] לחדות פניכם בשמחת לבב, בחסדו וטובו הגדול ב"ה.

באמצע כתיבתי במלון, באו כבר אחדים ומפריעים ע"כ[18] אקצר כעת, ואומר שלו' וברכה כנפשכם היקרה, ונפש בנכם, אישך, אביכם, אחיכם ודודכם, המצפה לתשועת ד' בקרוב

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. דר"ח - דראש חודש
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. שלו' - שלום
5. עט"ר - עטרת ראשי
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. מסה"ב - מסילת הברזל (תחנת הרכבת)
8. שי' - שיחיה
9. בעה"י - בעזרת השם יתברך
10. תהל"י - תהלה לא-ל יתברך
11. החוה"ש - החיים והשלום
12. ג"כ - גם כן
13. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה

14. ומשלו׳ - ומשלום
15. אאמו״ר - אדוני אבי מורי ורבי
16. ויהי׳ - ויהיה
17. השי״ת - השם יתברך
18. ע״כ - על כן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארכח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב אדר שני תרפ"ד - על האוקיינוס **נמען:** הוריו, אשתו, ילדיו ובני המשפחה

הם קרובים לניו יורק. הגיעו מברקי ברכה באלחוט. הספינה מהגדולות בעולם, 'כמו עיר גדולה השטה בים', וחדרם הפך למרכז תפילה. ישראל (המלווה) מסור אליו ומשגיח על בריאותו. פסח במחלקה השלישית, ואי אפשר להיפגש עד החוף. הרב קוק שואל על בריאות אביו, על השיעורים, ועל אלטר ועל מכתבים מרוגלי ומאליסבטגרד.

עיקרי הדברים

- קרבה לניו יורק.
- הספינה.
- המלווה.
- שאלות על הבית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י"ב אדר שני תרפ"ד[2], על האוקינוס [בדרכו באנייה לניו יורק, במסע לאמריקה לטובת הישיבות]

הורי היקרים עט"ר[3] רעיתי היקרה. בני. ובנותי, אחי ואחיותי, וכל מחמדינו היקרים כולם ובפרט, שלו'[4] וברכה תל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו פה, על האני', ברוך ד' על רוב חסדיו אשר עד כה הגדיל עמנו ונחנו לשלו'[7], והננו כעת כבר קרובים לנויורק, ועוד לא נדע בבירור אם היום בערב, או מחר בבוקר, תבא אניתינו בע"ה[8] לחוף אמעריקא. הגיעו לנו מכתבי ברכה, ע"י[9] הט"ג[10] האל-חוטי. [המברק האלחוטי] הודות לד' חסדו. כי נתנני לחן ולחסד בעיני עם קדשו וברחמיו יזכנו לפעול ולעבוד לטובת עמנו וארצנו, לרומם דגל תוה"ק[11] וכל קודש בישראל, למען שמו הגדול ב"ה. פסח שליט"א[12] הוא במחלקה השלישית, וע"פ[13] חק השורר, אי אפשר להפגש עד אשר נבוא בע"ה על החוף בשעה מוצלחת. הספינה היא אחת מהגדולות בעולם, נפלאה בבנינה, בגדלה, ובכל מכשיריה, כמו עיר גדולה, השטה בים. וב"ה[14] החבורה ג"כ[15] נעימה. ישנם במחלקתנו גם אנשים אהובים ומצויינים מאחב"י[16], וחדרינו בספינה, נעשה ת"ל[17] מעין מרכז לתפילה, ולקיבוץ עדין ומקודש. חברתו של ישראל שליט"א נעימה לי מאד, הוא מסור אלי בכל לבו ונפשו, ומשגיח ומפקח על כל בעין יפה באמון רוח ושכל טוב ב"ה.

ביחוד הוא מפקח הרבה על כל הנוגע לבריאותי בע"ה. כתבו נא יקירי כולכם בכלל ובפרט, משלומכם הטוב. ומה שלו' הורי היקרים שליט"א ביחוד בריאותו של כבוד אאמו"ר[18] הרב שליט"א השי"ת[19] יחזקהו ויאמצהו לאוי"ט[20]. ונזכה לחדות את פני כולכם בשמחה, בשובנו אל הקודש בחסדי צור ישעינו סלה. הננו מקוים שבבאינו לנוייארק בע"ה נמצא מכם מכתבים. כתוב נא בני מחמדי מן הכל בפרטיות. ונא יקירי כולכם היו בלב שמח ורוח נכון בבטחון חזק שהשי"ת יסבב הכל לטובה ולברכה, ויראינו בישועתו במהרה ובעז"ה[21].

אביכם אחיכם ודודכם ואוהבכם הנאמן החותם ברכה נאמנה

אברהם יצחק ה"ק

למע"ה[22] למסור דרישת שלו' לכל אהובינו ודורשי שלומינו לחברינו היקרים, בכלל ובפרט. ותודיעני בני מחמדי ע"ד[23] השיעורים, אם נשמרים הם, ודר"ש[24] מפורטה למחמד לבינו ונפשנו הגרי"מ[25] חרל"פ[26] שליט"א וליקירינו המרומם ואהוב, הרב ר'[27] דוד כהן שליט"א וביתו. וכא"ל[28], ומה שלו' אלטר שליט"א, ואיפוא הוא כעת למע"ה להודיעני בפרטיות.ואם נתקבלו מכתבים מראקלי, ומיעליסאוועטגראד, השי"ת יזכנו לבשר ולהתבשר בכל.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. עט"ר - עטרת ראשי
4. שלו' - שלום
5. תל"י - תודה לא-ל יתברך
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. לשלו' - לשלום
8. בע"ה - בעזרת השם
9. ע"י - על ידי
10. הט"ג - הטלגרמה
11. תוה"ק - תורתנו הקדושה
12. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
13. וע"פ - ועל פי
14. וב"ה - וברוך השם
15. ג"כ - גם כן
16. מאחב"י - מאחינו בני ישראל
17. ת"ל - תודה לא-ל
18. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
19. השי"ת - השם יתברך
20. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
21. ובעז"ה - ובעזרת השם
22. למע"ה - למעלה
23. ע"ד - על דבר
24. ודר"ש - ודורש שלום
25. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
26. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
27. ר' - רבי
28. וכא"ל - וכל אשר לו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ג מנחם אב תרפ"ד **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

בענייני הכלל פעל גם דרך השגריר הבריטי, שכיבדו. הם יתעכבו עד אמצע אלול בשביל עבודת הריליף לעתיד, וכנראה עד אחרי תשרי. בנו של הרב חרל"פ ביקר אותו; מצבו טוב ומשפיע במקום עבודתו. לכלתו: מדוע הפסיקה לכתוב - 'כך היא המדה כידוע לך שיטתי בדבר זכיות הנשים'. מזל טוב להולדת בן לאחותה.

עיקרי הדברים

- פעולה דרך השגריר.
- עיכוב עד אחרי תשרי.
- בן הרב חרל"פ.
- לכלתו.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. י"ג מנ"א[2]. [תרפ"ד[3]] פרכבי

בני מחמדי ויקירי שליט"א[4] ורעיתך כלתי כבת לי היקרה הכבודה מרת חוה לאה תחי'[5] לאוי"ט[6].

ב"ה על החוה"ש[7] אשר עמנו פה יזכינו השי"ת[8] בקרוב להתראות בקודש, ולעבוד יחד שכם אחד עבודת קדשינו לתורה ולתעודה, ולרומם קרן עם ד' על חבל נחלתו בכל טוב סלה. עניני הכלל שהגיעו לידי פעלתי כפי השג ידי מרחוק ומקרוב, גם ע"י[9] האמבסדר האנגלי [שגריר בריטניה בארצות הברית] שכבדני ומלא רצוני באופן מצויין ב"ה. יתן ד' שיהי'[10] לברכה ולטובה כללית. הנה מוכרחים אנחנו להתעכב עד אמצע אלול בשביל עבודת הרעליף [גיוס כספי עזרה למוסדות התורה בארץ ובאירופה, מטרת מסעו] לעתיד אי"ה[11] ועוד ענינים חשובים, שכפי הנראה יהי'[12] הכרחי שתמשך העבודה עד אחר חודש תשרי, הבעל"ט[13] ולברכה. יתן השי"ת שיהי' הכל בהצלחה, ונזכה להתראות עמכם יקירי ועם כל מחמדינו ואהובינו בכ"ט[14], על כל הנדרש בהמשכת עבודת קדשינו בע"ה[15] בכל פרטיה וכללי' לטובה ולברכה. חזק ואמץ בני יקירי, וחזק ואמץ את ידי כל אהובינו ידידינו וחבירינו היקרים כולם בכלל ובפרט. תאמר מז"ט[16] מיוחד להרב ר"א מרדכי אייג"ש[17] ידידינו שליט"א ולהמל"ח[18] [ול,..] היקר החו"ב[19] מו"ה[20] דוד שליט"א יתן השי"ת שיהי' במז"ט[21] ובהצלחה לאוי"ט. מסור נא את ברכתי ודרישת שלומי באה"ר[22] לכבוד ידי"נ[23] ומחמדינו הגרי"מ[24] חרל"פ[25] [הרב יעקב משה חרל"פ] שליט"א, הי'[26] אצלי בנוייארק בנו הרה"ג[27] מיכל וכלתו שליט"א, ב"ה מצבם הוא טוב.וביקרת רוחו ובכשרונותיו ויראת ד' הפנימית החרותה בנפשו היקרה, הוא משפיע לטובה במקום עבודתו.

יתן השי"ת ויהי'[28] הכל בהצלחה, ויקבל ממנו ומכל צאצאיו רב נחת ועונג בעה"י[29] בכט"ס[30]. תמסור דר"ש[31] להרבנים מוה"צ[32] שליט"א, ותאמר להם שכמה שאפשר לי אני עושה לטובתם, ואם אין העני לגמרי ידעו שישנם הרבה מעצורים בעניני המצב הכספי פה. תכתב למע"ה[33] בפרטיות ובבירור מכל

העניינים, מסור דברי באה"ר לכל בני מרכז נ"י[34] שליט"א, ולבני ביהמ"ד[35] בכלל ובפרט, ולאהובינו היקרים הרב ר'[36] דוד וביתו שליט"א, היצחקי שליט"א ולבני הבית כולם הקרובים והרחוקים הכל לברכה. חוה לאה תחי', מדוע חדלת מכתוב בפרטיות, וכי בשביל שאני משתף אותך עם צב"י[37] שליט"א במכתב אחד, הלא כך היא המדה כידוע לך שיטתי בדבר זכיות הנשים, ויהי, רצון מלפני אבינו שבשמים שיהי' גורלכם לברכה, גורל משותף בכל טוב ונחת לאוי"ט. כתבי בתי כתבי ושמחיני בדבריך היקרים, מז"ט לכם בעד הולדת בן להרבנית בריטלא אחותך, כאשר קבלתי מכתב מגיסך היקר מקליוולאנד יתן השי"ת ונזכה גם אנו לברך ולהתברך ב"ה.

והנני בזה אביכם דורש שלומכם ומצפה אשרכם בכט"ס

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. תחי' - תחיה
6. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. השי"ת - השם יתברך
9. ע"י - על ידי
10. שיהי' - שיהיה
11. אי"ה - אם ירצה השם
12. יהי' - יהיה
13. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
14. בכ"ט - בכל טוב
15. בע"ה - בעזרת השם
16. מז"ט - מזל טוב
17. אי"ג"ש - שם משפחה
18. ולהמל"ח - ולהמיועד להיות חותנו
19. החו"ב - החריף ובקי
20. מו"ה - מורנו הרב
21. במז"ט - במזל טוב
22. באה"ר - באהבה רבה
23. ידי"נ - ידיד נפשי
24. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
26. הי' - היה
27. הרה"ג - הרב הגאון
28. ויהי' - ויהיה
29. בעה"י - בעזרת השם יתברך
30. בכט"ס - בכל טוב סלה
31. דר"ש - דורש שלום
32. מוה"צ - מורה צדק

33. למע"ה - למעלה
34. נ"י - נרו יאיר
35. ביהמ"ד - בית המדרש
36. ר' - רבי
37. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' חנוכה תרפ"ה **נמען:** ועד 'הסתדרות ירושלים' בשווייץ

הרב קוק הגיע לירושלים ונתקבל באהבה. נוספו תלמידים למרכז, יסוד לישיבה המרכזית. הרב קוק מבקש שיתאגדו עם 'צעירי ישראל' בניו יורק, כשנים עשר אלף איש. ברכת רפואה לרב העיר.

עיקרי הדברים

- השיבה לירושלים.
- תלמידים חדשים.
- קשר עם צעירי ישראל.

נוסח האגרת עם ביאור

ה' חנוכה ה'

לכבוד ועד הסתדרותנו הקדושה ירושלים בשויץ [סניף שווייץ של תנועת "דגל ירושלים"] וביחוד לכבוד ידידינו הרה"ח[1] המרומם מו"ה[2] מרדכי ד"ר[3] כהן [ד"ר מרקוס (מרדכי) כהן מבאזל, בנו של הרב אשר מיכאל (ארתור) כהן] שליט"א[4]

ומשפחתו היקרה, והיו"ר[5] היקר והנכבד מר ראקאווסקי שליט"א, שלו'[6] וברכה מקודש. אחדשה"ט[7] באה"ר[8] אתכבד בזה להודיע לאהובינו היקרים מבואנו ב"ה[9] שלם לעה"ק[10], ומצאתי את אהובינו כולם שמחים לקבל פני באהבה והדרת קודש. ותל"י[11] תלמידי מרכזנו החדשים ואשר נתוספו עליהם במשך זמן נדודי בגולה ברוכי ד' וראוים להיות לאבן הפנה ומוסד יקר בבנין הישיבה המרכזית לישראל בירושלים, [ישיבת "מרכז הרב"] שהננו הולכים לעסוק בחסדי ד' בבנינה והקמתה. ואתם אחי היקרים התחזקו נא בעבודת הקודש והרימו בכבוד את דגל ירושלים ברב עז והדר, והשתדלו להתאגד ביחד עם נאמני דגלנו אשר בנויארק, הם אגודת "צעירי ישראל", [ראו (כרך ד', אגרת ארס)] צעירים נחמדים שלמי אמונים, שמספרם בכללות יעלה בערך שנים עשר אלף כן ירבו, הנתונים באהבה והכרה חודרת בקדושת דגלנו הקדוש ירושלים וערכו הגדול, לבסס את כל תנועת התחיה הלאומית בבוסם קודש ואור יראת ד' ובינת קדש. מסרו נא ברכת שלומי ואהבתי הנאמנה לכבוד הרב המאוה"ג[12] לתורה ולתעודה, הגאבד"ק[13] שליט"א, השי"ת[14] ישלח לו מהרה רפואה שלמה בתוך שאר ח"י[15] ויאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, ויזכה לעלות לציון ברנה דשן ורענן עם הרבנית הכבודה היקרה תחי'[16] וכא"ל[17] יתברכו ברב טוב סלה, כעתירת אוהבם הנאמן לעד חותם בברכה מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. הרה"ח – הרב החסיד
2. מו"ה – מורנו הרב
3. ד"ר – דוקטור
4. שליט"א – שיחיה לאורך ימים טובים אמן

5. והיו"ר - והיושב ראש
6. שלו' - שלום
7. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. באה"ר - באהבה רבה
9. ב"ה - ברוך השם
10. לעה"ק - לעיר הקודש
11. ותל"י - ותודה לא-ל יתברך
12. המאוה"ג - המאור הגדול
13. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
14. השי"ת - השם יתברך
15. ח"י - שמונה עשרה (18)
16. תחי' - תחיה
17. וכא"ל - וכל אשר לו